

CERTIFICATIESCHEMA MILIEUTHERMOMETER ZORG

Datum van ingang:	1 oktober 2015
Vrijgesteld voor gebruik tot:	1 oktober 2018
Vastgesteld door:	SMK
Code:	MTZ-s.4
Volgnummer:	MK.72

Publicatie van dit schema onder voorbehoud van tussentijdse wijzigingen. Het meest recente certificatieschema en eventuele 'aanvullende besluiten' staan gepubliceerd op www.milieukeur.nl.

Het woordmerk en het beeldmerk (logo) Milieukeur zijn wettelijk beschermd en gedeponeerd bij het Benelux Merkenbureau onder nummer 0516647. Bij onterecht gebruik van het woordmerk of het beeldmerk worden sancties opgelegd.

Het beeldmerk (logo) van de Milieuthermometer Zorg is door MPZ beschermd.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	4
1. Afbakening productgroep ziekenhuizen, GGZ- en overige intramurale zorginstellingen	6
2. Milieu(thermometer/-keur) eisen aan ziekenhuizen, GGZ- en overige intramurale zorginstellingen: centrale hoofdlocatie en locaties met vanaf 30 bewoners/bedden.....	7
2.1 Milieu-eisen	7
2.1.1 Milieu- en energiemangement	7
2.1.2 Energie	12
2.1.3 Water	18
2.1.4 Afvalwater	19
2.1.5 Bodem	20
2.1.6 Lucht	21
2.1.7 Afval.....	22
2.1.8 Hinder	24
2.1.9 Gevaarlijke stoffen	25
2.1.10 Catering en voeding.....	26
2.1.11 Reiniging	28
2.1.12 Schoon en zuinig vervoer	29
2.1.13 Inkoopbeleid	31
2.1.14 Vastgoed/verbouw/renovatie	35
2.1.15 Groenbeheer	35
2.1.16 Papier	39
2.1.17 Textiel.....	39
2.2 Eisen aan de communicatie.....	41
3. Milieu(thermometer/-keur) eisen aan ziekenhuizen, GGZ- en overige intramurale zorginstellingen: locaties met minder dan 30 bewoners met een gecertificeerde centrale hoofdlocatie	43
3.1 Milieu-eisen	43
3.1.1 Milieu- en energiemangement	43
3.1.2 Energie	45
3.1.3 Water	50
3.1.4 Afvalwater.....	51
3.1.5 Bodem	51
3.1.6 Lucht	51
3.1.7 Afval.....	52

3.1.8 Hinder	53
3.1.9 Gevaarlijke stoffen	53
3.1.10 Catering en voeding.....	53
3.1.11 Reiniging.....	54
3.1.12 Schoon en zuinig vervoer	56
3.1.13 Inkoopbeleid.....	57
3.1.14 Vastgoed/verbouw/renovatie	57
3.1.15 Groenbeheer	58
3.1.16 Papier	59
3.1.17 Textiel.....	59
3.2 Eisen aan de communicatie.....	60
4. Eisen aan de certificatieprocedure	62
4.1 Handboek SMK en Raad voor Accreditatie	62
4.2 Onderzoeksmethode certificatie-instelling	62
4.3 Beoordelingsmethode certificatie-instelling.....	64
4.4 Vakbekwaamheid certificatiepersoneel.....	66
4.5 Het Milieukeurcertificaat	68
4.6 Informatie-uitwisseling met SMK	69
4.7 Calamiteiten	69
4.8 Overgangstermijn.....	69

Inleiding

Vereniging Milieuplatform Zorgsector (MPZ) heeft in samenwerking met SMK (Stichting Milieukeur) de Milieuthermometer Zorg opgezet. Dit is een milieucertificaat, waarbij een intramurale zorginstelling via een set van milieucriteria kan scoren op brons, zilver of goud. Het gouden niveau is gekoppeld aan het keurmerk Milieukeur. Dit om de onafhankelijkheid en professionaliteit te borgen en om de promotiewaarde van het branche-eigen keurmerk te vergroten.

In tegenstelling tot een managementinstrument als ISO 14.001, biedt de Milieuthermometer een duidelijk overzicht van relevante processen waarbij een bepaalde norm behaald moet worden. Dit kan een instelling helpen bij het:

- Snel bepalen van doelstellingen voor het eigen milieubeleid;
- Efficiënt met prioriteit oppakken van milieutaken
- uitdragen van de inspanningen op milieugebied binnen de organisatie;
- uitdragen van de inspanningen op milieugebied naar buiten toe;
- vergemakkelijken van het verwerven van milieuvergunningen;
- scheppen van vertrouwen bij de handhavers.

De samenwerking van het Milieuplatform Zorgsector met SMK en de toetsing door de begeleidingscommissie en het College van Deskundigen non-food van SMK hebben bijgedragen aan de objectivering van en het draagvlak voor de Milieuthermometer.

Milieukeurcertificatieschema's worden opgesteld en beheerd door SMK (Stichting Milieukeur). De certificatie voor Milieukeur wordt uitgevoerd door onafhankelijke certificatie-instellingen (CI's), waarmee SMK een licentie-overeenkomst heeft afgesloten. Milieukeurschema's zijn geaccepteerd door de Nederlandse Raad voor Accreditatie (RvA), die toezicht houdt op SMK en de CI's (en ook specifiek op het certificatieschema Milieuthermometer Zorg, voor wat betreft het gouden niveau, dat gekoppeld is aan Milieukeur). Het certificatieschema beschrijft aan welke eisen zorgaccommodaties, GGZ- of zorginstellingen van een Milieukeuraanvrager (of -houder) moeten voldoen, en hoe getoetst en beoordeeld moet worden door de CI's. Daarnaast staan er in dit document specifieke voorwaarden aan de certificatieprocedure (deze gelden in samenhang met algemene eisen die gesteld worden door SMK en de RvA; zie paragraaf 4.1).

Het certificatieschema is zo ingedeeld, dat zorginstellingen die het Milieukeurcertificaat (= gouden niveau van de Milieuthermometer) of Milieuthermometercertificaat (bronzen of zilveren niveau) willen behalen (en behouden) of andere geïnteresseerde partijen zich snel een beeld kunnen vormen van de eisen waaraan de zorginstelling moet voldoen.

In hoofdstuk 1 wordt nader beschreven welke intramurale instellingen een Milieukeur- of Milieuthermometercertificaat kunnen krijgen. Het Milieukeurcertificatieschema zorgsector heeft betrekking op ziekenhuisinstellingen, universitaire medische centra, GGZ-instellingen, verpleeg- en verzorgingsinstellingen en instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking.

De kern van het certificatieschema zorgsector bestaat uit de Milieu(thermometer/-keur)eisen, gericht op zorginstellingen (hoofdstuk 2). De criteria beslaan een breed scala aan onderwerpen waarop in instellingen milieuwinst te behalen valt, zoals energie- en waterbesparende maatregelen, afvalpreventie en gevaarlijke stoffen. De criteria betreffen in principe alle werkzaamheden die binnen de invloedssfeer van instellingen plaatsvinden, zoals zorg, verblijf, onderzoek, onderwijs en facilitaire ondersteuning. Dit is inclusief transport en woon-werkverkeer welke weliswaar buiten de instelling plaatsvindt maar voor de wet onder het aandachtsgebied van de instelling valt en waarvoor verplichtingen gelden. Dit is ook inclusief de milieueffecten in de productketen

buiten de instelling ten gevolge van inkoop en verbruik van grondstoffen. Er zijn verplichte en optionele criteria. Het certificatieschema houdt rekening met het feit dat instellingen onderling moeilijk te vergelijken zijn en dat niet alle aspecten voor alle instellingen van toepassing zijn.

Indien een verplichte eis niet van toepassing is, moet deze worden gezien als 'voldaan'. Hoofdstuk 3 bevat een verkort eisenpakket voor kleine locaties met minder dan 30 bewoners, die behoren bij een al met de Milieuthermometer gecertificeerde hoofdlocatie. Uitgangspunt hierbij is dat voor kleine locaties al veel op centraal niveau geregeld is.

Voor het bronzen, zilveren en gouden niveau van de Milieuthermometer dient aan een oplopend aantal optionele criteria te worden voldaan (zie paragraaf 4.3). Het doel van de drie niveaus is als volgt te karakteriseren:

- Doel van het bronzen niveau is het motiveren van instellingen om structureel met milieumanagement bezig te zijn. Het biedt een systematiek waarbij een vast aantal milieumaatregelen gehaald moeten worden. Het is dus laagdrempelig. Het betreft eisen welke voortkomen uit wetgeving aangevuld met overwegend kostenbesparende milieumaatregelen.
- Doel van het zilveren niveau is dat instellingen die al een aantal jaar gestructureerd bezig zijn met milieumanagement verder richting geven aan hun milieuprogramma. Dit omvat tevens het thema duurzaam inkopen, waarmee nog veel milieuwinst is te boeken.
- Doel van het gouden niveau (het Milieukeurniveau) is het bieden van een ambitieus niveau, waarmee instellingen zich kunnen onderscheiden van de overige instellingen die met milieumanagement bezig zijn. Draagvlak en commitment van de directie zijn nodig voor het behalen van dit hoogste niveau.

De Milieu(thermometer/-keur)eisen voor zorginstellingen bestaan uit milieu-eisen (paragraaf 2.1) en eisen aan de externe communicatie door de instelling (hoofdstuk 2.2). Voor Milieukeuraanvragers en –houders zijn in de eerste plaats deze eisen van belang. Bij elke eis wordt het onderwerp vermeld waarop de eis betrekking heeft; daarna, waaraan precies moet worden voldaan en hoe dit getoetst wordt door een CI. Getoetst kan worden op basis van onder andere een 'technisch dossier', wat dit inhoudt staat beschreven in paragraaf 4.2.

De Milieu(thermometer/-keur)eisen zijn bovenwettelijk; alleen in bijzondere gevallen wordt verwezen naar wet- en regelgeving. Het is een voorwaarde voor Milieukeur-/Milieuthermometercertificatie dat een bedrijf zich houdt aan de (inter-)nationale en regionale wet- en regelgeving.

In hoofdstuk 4 zijn de vereisten aan de certificatieprocedure nader ingevuld. Voor Milieukeur-/Milieuthermometer-aanvragers (en –houders) zijn met name de voorwaarden van de werkwijze van de CI (paragraaf 4.2) en de beoordelingsmethode (paragraaf 4.3) van belang.

Voor vragen over de aanvraag- en certificatieprocedure kan het beste contact opgenomen worden met een van de betrokken CI's. Actuele informatie over de CI's staat gepubliceerd op www.milieukeur.nl. De certificatiekosten bestaan uit de aanvraagkosten, de kosten van de CI en een vergoeding aan SMK en het Milieuplatform Zorgsector (MPZ) voor het voeren van het keurmerk (het tarievenblad van SMK staat op de website).

Meer informatie over de Milieukeur-/Milieuthermometer-eisen, formats en voorbeelden zijn beschikbaar bij de vereniging MPZ (www.milieuplatform.nl).

1. Afbakening productgroep ziekenhuizen, GGZ- en overige intramurale zorginstellingen

Milieukeur (= gouden niveau van de Milieuthermometer) en het bronzen en zilveren niveau van de Milieuthermometer Zorg beperken zich tot de intramurale instellingen: ziekenhuisinstellingen, universitaire medische centra, GGZ-, verpleeg- en verzorgingsinstellingen en instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking (intramurale zorg).

Definitie van vestiging

Voor vestiging wordt de definitie aangehouden zoals die wordt gehanteerd binnen de Wet milieubeheer. De Wet milieubeheer kent het begrip 'inrichting' waarmee bedrijvigheid op locatie wordt aangeduid. Een inrichting is dan elke door de mens bedrijfsmatig of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, ondernomen bedrijvigheid die binnen een zekere begrenzing pleegt te worden verricht. In de praktijk zal dit overeenkomen met het begrip 'vestiging' van de verschillende instellingen. Daarmee is certificering met behulp van de Milieuthermometer Zorg op vestigingsniveau (inrichtingsniveau) ook goed in te passen in het wettelijke traject.

De instelling kan ervoor kiezen om op één vestiging waar meerdere gebouwen staan bepaalde gebouwen uit te sluiten. De instelling kan er dan voor kiezen bij één of enkele gebouwen te starten met het keurmerk. Dit wordt dan heel expliciet op het certificaat gemeld.

Om te voorkomen dat een instelling zich groener voordoet dan deze werkelijk is, zijn er een paar regels voor het uitsluiten van bepaalde gebouwen opgesteld.

- Uitsluiten voor brons is toegestaan mits dit minder dan 20% gebouwoppervlak betreft, of de uitgesloten gebouwen worden binnen 5 jaar gerenoveerd/gesloopt/afgestoten. Hierover dient helder gecommuniceerd worden op het certificaat.
- Uitsluiten voor zilver is toegestaan, mits dit minder dan 10% gebouwoppervlak betreft, of de uitgesloten gebouwen worden binnen 4 jaar gerenoveerd/gesloopt/afgestoten.
- Uitsluiten voor goud is toegestaan, mits dit minder dan 10% gebouwoppervlak betreft, of de uitgesloten gebouwen worden binnen 3 jaar gerenoveerd/gesloopt/afgestoten.

2. Milieu(thermometer/-keur) eisen aan ziekenhuizen, GGZ- en overige intramurale zorginstellingen: centrale hoofdlocatie en locaties met vanaf 30 bewoners/bedden

2.1 Milieu-eisen

2.1.1 Milieu- en energiemanagement

De onderwerpen voor beleid kunnen naar wens samengevoegd worden in één document voor de controle.

Milieu-aspect /onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau a)
1 Wet- en regelgeving	<p>De instelling voldoet aan wet- en regelgeving op het gebied van milieu. Dit betekent:</p> <p>1) De instelling beschikt over een register met van toepassing zijnde milieuwet- en regelgeving (inclusief de kernenergiewetgeving, vanwege ioniserende straling)</p> <p>2) De instelling beschikt indien van toepassing over een geldige milieuvergunning en lozingsvergunning en voldoet aan de hierin gestelde eisen. Indien de instelling onder het activiteitenbesluit valt, voldoet het aan de daarin gestelde eisen.</p> <p>De Activiteitenbesluit Internet Module (AIM) van het ministerie van Infrastructuur en Milieu geeft inzicht in de wetgeving.</p>	<p>Administratieve controle overzicht van wet- en regelgeving en milieuvergunning en lozingsvergunning</p> <p>Ondertekening verklaring van voldoen aan milieuwet- en regelgeving, eventueel in combinatie met correspondentie met het Bevoegd Gezag of een door het Bevoegd Gezag goedgekeurd Plan van Aanpak.</p> <p><i>NB: het tonen van een geldig certificaat ISO 14.001 of EMAS volstaat ook</i></p>	Verplicht	Major
2 Milieu- of Duurzaamheidsbeleid	<p>De instelling beschikt over een MVO-, duurzaamheids- of milieubeleid. Het beleid omvat minimaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doelstellingen ten aanzien van vermindering milieubelasting - doelstellingen ten aanzien van energie besparen én doelstellingen ten aanzien van duurzame energie <p>Voor zilver en goud tevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - integratie van het duurzaamheidsbeleid in het instellingsbeleid <p>Voor goud tevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doelstellingen ten aanzien van het verlagen van de CO2-footprint zijn kwantitatief bepaald en tenminste gelijk aan 1% per jaar (of x% in x jaar) 	<p>Administratieve controle schriftelijke duurzaamheidsbeleid of milieubeleidsverklaring van de directie</p> <p>Gesprek met bestuurder</p> <p>Visuele controle openbaarheid bij bedrijfsinspectie</p> <p>Emissiefactoren voor de CO2 footprint zijn conform http://www.co2emissiefactoren.nl. Elektra van buitenlandse waterkracht wordt als grijze stroom beschouwd, want dit levert geen milieuwinst op (nb. de CO2</p>	Verplicht	Major

Milieu-aspect /onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau a)
	De CO2-doelstelling betreft minimaal de CO2 emissie van ingekocht gas, elektra en brandstoffen ten behoeve van de eigen voorzieningen en eigen voertuigen. Het referentiejaar voor de CO2-doelstellingen is het laatste jaar waarvan een CO2-footprint bekend is.	footprint met de Milieubarometer voldoet daaraan)		
3 Milieu- of duurzaamheids-actieplan	De instelling beschikt over een milieuactieplan (milieuprogramma, of duurzaamheidsplan) van maximaal 2 jaar oud welke aansluit bij het geformuleerde milieubeleid. Het programma geeft aan welke maatregelen worden genomen om de milieubelasting te verminderen of om het milieumanagement te verbeteren, inclusief prioriteiten, verantwoordelijken. Het milieuactieplan dient te zijn opgesteld door een vakbekwame werknemer van het bedrijf of een vakbekwame adviseur.	Administratieve controle op aanwezigheid en inhoud <i>NB: het tonen van een geldig certificaat ISO 14.001, EMAS volstaat ook</i> Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om relevante milieubesparende maatregelen in de zorgsector te kunnen identificeren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.	Verplicht	Major
4 Duurzaam vastgoed	De instelling beschikt over een duurzaamheidsbeleid ten aanzien van realiseren duurzaam vastgoed, energiebesparende maatregelen en duurzame energie. Alle renovatieplannen en bouwplannen met een bouwsom van meer dan € 100.000 worden met duurzaam bouwen aangepakt, waarbij rekening wordt gehouden met de keuze van materialen. Dit is vertaald in procedures en bij voorkeur met het gebruik van een programma waarmee een score voor duurzaamheid wordt berekend.	Administratieve controle van aanwezigheid beleid en procedures NB: het aantoonbaar gebruik van een rekentool welke gebaseerd is op de Bepalingsmethode Milieuprestaties Gebouwen en GWW-werken van de Stichting Bouwkwiteit Gesprek met bestuurder	Verplicht voor goud	Major
5 Registraties	De instelling registreert milieugegevens (op instelling cq. locatieniveau). De registraties omvatten minimaal: <ul style="list-style-type: none"> • Kenmerken instelling in m² vloeroppervlak, m³ gebouwinhoud, aantal bedden en aantal fte • energieverbruik per jaar • CO2-footprint, met emissiefactoren conform de publicatie http://www.co2emissiefactoren.nl en met minimaal meenemen van verbruik brandstoffen voor verwarming, voor opwekken elektra en indien aanwezig stoom, voor inkoop elektra en voor brandstoffen van eigen zakelijk vervoer. <i>Elektra van buitenlandse waterkracht wordt</i> 	Administratieve controle registraties aanwezigheid Bijvoorbeeld met invullen Milieubarometer, (www.milieubarometer.nl), hiermee volgt direct een correct berekende CO2-footprint	Verplicht	Major

Milieu-aspect /onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau a)
	<p><i>gerekend als grijze stroom voor de CO2-emissie, want dit levert geen milieuwinst op.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • waterverbruik per jaar in m3 • afvalcijfers (kg of m³) per afvalstroom per jaar • milieuklachtenoverzicht (intern en extern) • overzicht milieu-incidenten • uitsluitend voor ziekenhuizen: overzicht en verbruik van de stoffen van de lijst Zeer Zorgwekkende Stoffen en lijst Prioritaire stoffen Kaderrichtlijn Water (KRW) per jaar (type en hoeveelheid in kg) 			
6 Energiebesparingsplan	<p>De instelling beschikt over een meerjaren energiebesparingsplan (EBP) van maximaal 4 jaar oud.</p> <p>Minimale elementen hierin zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monitoringsgegevens energie (werkelijk gebruik gas en elektra op jaar- of maanbasis). - inventarisatie bronnen van energiegebruik op basis van opgestelde vermogens en gebruikstijden en energiebalans welke voor tenminste 90% kloppend is - reeds genomen maatregelen - een analyse van alle potentiële verbetermogelijkheden met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar - technische en organisatorische haalbaarheid - een prioritering - een actieplan (inclusief verantwoordelijke, tijdsplanning en geld) <p>Alle maatregelen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar staan in het actieplan. Dit bevat vanaf 2016 ook de "erkende maatregelen energiebesparing" van Infomil die zowel op een zelfstandig als op een natuurlijk moment genomen kunnen worden. Dit is in lijn met Nederlandse wetgeving. Tevens zijn alle verplichte maatregelen van hoofdstuk 2.1.2 energie beoordeeld en gerapporteerd.</p> <p>Jaarlijks dient een schriftelijke evaluatie van de voortgang in de uitvoering van het meerjaren energiebesparingsplan plaats te vinden om de geplande acties te monitoren. Het uitvoeren van de acties uit het energiebesparingsplan moet op het schema van het eigen plan liggen.</p>	<p>Administratieve controle plan en aanvullende evaluaties van de voortgang in de uitvoering van het meerjaren energiebesparingsplan bij de controle(s) volgend op de initiële keuring</p> <p><i>N.B. voor de UMC's voldoet een door het bevoegd gezag goedgekeurd energie-efficiency plan (EEP) op basis van MJA-Energie 3</i></p> <p>Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om relevante energiebesparende maatregelen met hun terugverdientijd in de zorgsector te kunnen identificeren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.</p>	Extra, maar verplicht voor ziekenhuizen	Major

Milieu-aspect /onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau a)
	<p>Het energiebesparingsplan dient te zijn opgesteld door een vakbekwame adviseur of een vakbekwame werknemer van de instelling.</p> <p><i>N.B. Deze eis is verplicht voor ziekenhuizen en extra voor overige zorginstellingen</i></p> <p><i>Deze eis vervalt indien een verklaring van het Bevoegd Gezag kan worden overlegd waarin staat dat gezien de reeds gedane inspanningen op dit gebied een extra energiebesparingsonderzoek niet zinvol is.</i></p> <p><i>(Deze eis sluit aan bij de Energie Efficiency Directive (EED). Deze is in 2015 in Nederland van kracht geworden voor organisaties met meer dan 250 medewerkers.)</i></p>			
7 Milieucoördinator	<p>De instelling beschikt over een milieucoördinator (of vergelijkbare functionaris).</p> <p>De coördinator heeft een functieomschrijving, waarin in ieder geval: het zijn van een centraal aanspreekpunt voor milieu- en energiezaken als taak en verantwoordelijkheid is vastgelegd.</p>	<p>Administratieve controle functieomschrijving</p> <p><i>NB: het tonen van een geldig certificaat ISO 14001, EMAS volstaat ook. Voor energie volstaat ISO 50001.</i></p>	Verplicht	Major
8 Milieujaarverslag	<p>Er wordt jaarlijks een milieujaarverslag opgesteld. Hierin is de milieuregistratie opgenomen (van tenminste punt 6), een evaluatie van de milieubelasting uitgevoerde acties en het vervolg van het lopend milieuprogramma.</p> <p>De directie heeft het verslag goedgekeurd en zo mogelijke voorzien van een voorwoord met naam directie of lid raad van bestuur eronder.</p>	Administratieve controle aanwezigheid en inhoud jaarverslag, en goedkeuring.	verplicht voor zilver en goud	Voor goud en zilver: Major Voor brons: zie 4.3 (indien van toepassing)
9 Milieujaarverslag openbaar	<p>Het milieujaarverslag (eis 8) is openbaar en digitaal beschikbaar voor publiek.</p> <p>Het verslag bevat o.a. de CO2 footprint betreft het verbruik van elektriciteit, aardgas en brandstoffen voor eigen gebruik (scope 1 en 2).</p>	Administratieve controle aanwezigheid en inhoud	Extra voor brons, verplicht voor zilver en goud	Voor goud en zilver : Major Voor brons: zie 4.3 (indien van toepassing)
10 Milieu-communicatie	Medewerkers worden geïnformeerd over milieubeleid, milieuprogramma, actualiteiten, etc.	Administratieve en visuele controle bij bedrijfsinspectie, van de website, en interview met milieucoördinator	Verplicht	Major

Milieu-aspect /onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau a)
	<p>Dit gebeurt tenminste tevens 1-maal jaarlijks direct vanuit directie / raad van bestuur</p> <p>Het behaalde Milieuthermometer Zorgcertificaat wordt gemeld op de website van de instelling.</p> <p>De communicatie naar medewerkers vindt verder plaats via minimaal drie verschillende manieren (bijvoorbeeld door intranet, nieuwsbrieven, verspreiding jaarverslag, voorlichtingsbijeenkomsten, milieucampagnes, internet, etc).</p> <p>Ook bewoners/patiënten worden geïnformeerd over milieubeleid, milieuprogramma, actualiteiten, etc.</p> <p>De communicatie naar bewoners/patiënten vindt minimaal 2 keer per jaar plaats via minimaal drie verschillende manieren (bijvoorbeeld door nieuwsbrieven, poster, voorlichtingsbijeenkomsten, milieucampagnes, internet, etc).</p> <p>Communicatie met het bevoegd gezag valt hier niet onder.</p>	Het behaalde Milieuthermometer Zorgcertificaat wordt gemeld op de website van de instelling. Dit is onderdeel van de voortgangscontrole na het behalen van het certificaat.		
11 Lange Termijn Onderhoudsplan (LTOP) of Meerjaren Onderhouds Plan (MOP)	Implementatie van gebouw-onderhoudsmaatregelen voor milieu- en energie is in het Lange Termijn Onderhoudsplan (LTOP) of Meerjaren Onderhoudsplan (MOP) of daaraan gelijkwaardig verwerkt.	Administratieve controle	Extra, maar verplicht voor ziekenhuizen	Major voor ziekenhuizen Overig: zie 4.3 (indien van toepassing)

a) Tekortkomingen zijn onderverdeeld in de niveaus major en minor. Bij een major tekortkoming wordt een periode van 1 maand overeengekomen voor het aanpassen van de situatie, bij een minor een periode van maximaal 6 maanden. Een afwijking wat betreft de optionele ('Extra') milieu-eisen resulteert in het niet (meer) meetellen van deze eis voor het behalen van het bronzen, zilveren of gouden niveau van de Milieuthermometer. Dit kan er toe leiden dat een certificaat op een lager niveau wordt behaald of moet worden ingetrokken, tenzij binnen een periode van 3 maanden de situatie zodanig wordt aangepast dat weer aan de desbetreffende optionele milieu-eis wordt voldaan (zie paragraaf 4.3).

2.1.2 Energie

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
Indien * staat in kolom type wordt deze eis voor instellingen in 2016 ook verplicht vanuit de wet milieubeheer – Activiteitenbesluit				
Gebouwschil				
1 Isolatie	<p>Bij een gasverbruik < 170.000 m³ per jaar dienen spouwen met voldoende breedte (>50mm) geïsoleerd te zijn. Dit geldt voor het gehele gebouw waar verwarmd of gekoeld wordt.</p> <p>Bij eigendom: maatregel verplicht bij een gasverbruik < 170.000 m³ per jaar Bij huur: maatregel is verplicht bij een gasverbruik < 170.000 m³ per jaar, - tenzij de verhuurder aantoonbaar niet mee wil werken en huurcontract nog minder dan 5 jaar loopt, bij herziening of verlenging van het huurcontract dient de maatregel isolatie met de verhuurder geregeld te worden.</p> <p><i>Alternatieve muurisolatie met vergelijkbaar effect voldoet ook.</i></p>	<p>Uit de energieregistratie (eis 2.1.1.5) blijkt het jaarlijkse gasverbruik en of deze eis van toepassing is. Zo ja, dan omvat de controle:</p> <p>Visuele of administratieve controle Technisch Dossier</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
2 Glas (in ramen)	<p>Alle ramen zijn voorzien van dubbel glas (of voorzien van een voorzetraam).</p> <p>Bij vervangen van glas is een U-waarde ≤ 1,5 W/m².K vereist, ofwel tenminste HR++ glas.</p> <p>Voor monumentale gebouwen geldt deze eis niet.</p> <p>Bij eigendom van gebouw: maatregel verplicht</p> <p>Bij huur: maatregel is verplicht, tenzij de verhuurder op basis van correspondentie aantoonbaar niet mee wil werken en huurcontract nog minder dan 5 jaar loopt, bij herziening huurcontract dient de maatregel dubbel glas met de verhuurder geregeld te worden Voor aanpak voor het vervangen van enkel glas door HR++ glas voldoet een door het bestuur goedgekeurd vervangingsplan over 5 jaar met elk jaar minimaal 20% vervangen.</p>	<p>Visuele controle bij bedrijfsinspectie</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p> <p>Monumentstatus is aan te tonen met verklaring van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (rijksmonument) of verklaring van de gemeente monumentencommissie (gemeentemonument)</p>	Verplicht voor zilver en goud	<p>Voor goud en zilver: Major</p> <p>Voor brons: zie 4.3 (indien van toepassing)</p>
Verwarming & koeling				

<p>3 Warmte krachtkoppeling (WKK)</p>	<p>Het jaargemiddelde rendement van WKK elektrisch + 2/3 van de nuttig aangewende warmte dient minimaal 65% te zijn.</p> <p><u>Toelichting:</u> Dit volgt uit het Activiteitenbesluit artikel 3.10, hierin staan ook de registratieverplichtingen. Zie bijvoorbeeld: http://www.infomil.nl/onderwerpen/integrale/activiteitenbesluit/activiteiten/installaties/stookinstallatie-1/7-bodem-water/</p>	<p>Administratieve controle meetrapport of set registraties en berekeningen</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	<p>Verplicht*, indien aanwezig</p>	<p>zie 4.3 (indien van toepassing)</p>
<p>4 Warmte Koude Opslag (WKO)</p>	<p>WKO aanwezig en in gebruik</p> <p><u>Toelichting:</u> De WKO's installaties variëren sterk qua omvang en prestatie, waardoor het niet mogelijk is standaard rendementseisen voor een installatie te stellen. In het algemeen bespaart een WKO fors energie. Voor een goede inregeling zie: http://www.rvo.nl/sites/default/files/bijlagen/Energiezuinig%20kolen%20met%20warmte%20en%20koudeopslag.pdf</p>	<p>Administratieve controle</p>	<p>Extra</p>	<p>zie 4.3 (indien van toepassing)</p>
<p>5 Airconditionings-systeem of topkoeling</p>	<p>Voor een gebouw met een totaal koelvermogen ≥ 12 kW moet het Airconditioningsysteem gekeurd zijn (ofwel Energy Performance Building Directive; EPBD keuring).</p> <p>Indien de installatie ouder dan 10 jaar is en gegevens niet uit technisch rapport installatie zijn te achterhalen volstaat een plan om de installatie te vervangen binnen 2 jaar voor een airconditioning met een Eurovent Energy Efficiency Class A.</p> <p>Absorptiekoeling met restwarmte voldoet ook.</p> <p><u>Toelichting:</u> Dit is een "erkende energiemaatregel". De EPBD is verplicht, echter in juli 2015 lopen er discussies over de exacte uitvoering. Deze maatregel wordt in de Milieuthermometer Zorg daarom pas later verplicht, wanneer de discussies afgerond zijn en eenduidige toetsing mogelijk wordt.</p>	<p>Administratieve controle keuringsrapport, Technisch dossier</p> <p>De keuring dienst te zijn uitgevoerd door een deskundige met het diploma 'EPBD-A of EPBD-B airconditioningssystemen'</p> <p>Indien bij de initiële keuring een plan als bewijsmiddel is ingediend, dan moet bij de volgende controle(s) worden onderzocht of dit plan binnen 2 jaar is uitgevoerd om aan de eis te voldoen.</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	<p>Verplicht* op termijn, wanneer deze maatregel vanuit de wet milieubeheer – Activiteiten besluit voor instellingen verplicht wordt.</p>	<p>Voor goud: Major Voor zilver en brons: zie 4.3 (indien van toepassing)</p>
<p>6 Energie-efficiënte CV ketel</p>	<p>Bij een gasverbruik < 1 miljoen m³ per jaar geldt dat:</p> <p>Indien warmteopwekking plaatsvindt met een CV-ketel, de CV ketel een HR ketel (met condensataafvoer) is.</p> <p>Ketels niet zijnde HR binnen 5 jaar vervangen dienen te zijn. Daar voor is een goedgekeurd vervangingsplan opgesteld waarin elk jaar minimaal 20% van deze type ketels wordt vervangen.</p>	<p>Uit de energieregistratie (eis 2.1.1.5) blijkt het jaarlijkse gasverbruik en of deze eis van toepassing is. Zo ja, dan omvat de controle:</p> <p>Controle technisch rapport ketel voor verwarmingssystemen > 100 kW o.b.v. SCIOS keuring</p>	<p>Verplicht* (indien aanwezig)</p>	<p>Major</p>

	<p>Ketels voor noodvoorziening of welke in cascade staan en < 500 uren per jaar ingezet worden uitgezonderd zijn.</p> <p>Voor verwarmingssystemen > 100 kW de aanbevelingen uit het keuringsrapport aantoonbaar dienen te zijn opgevolgd/ingepland.</p> <p>Indien de instelling gebruik maakt van stadsverwarming daarvoor geen rendementseisen gelden.</p> <p><i>Indien uit onderzoek aangetoond wordt dat de terugverdientijd > 5 jaar bedraagt is deze maatregel niet verplicht.</i></p>	<p>(Cascade opstelling > 100 kW bestaande uit meerdere individuele ketels < 100 kW valt er ook onder.)</p> <p>Stichting Certificatie Inspectie Onderhoud Stookinstallaties (Activiteitenregeling, art. 3.7m, lid 4)</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>		
7 Isolatie verwarmingssysteem	<p>Leidingen en appendages in onverwarmde en technische ruimtes zijn geïsoleerd.</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
8 Lage Temperatuur Verwarming	<p>Gebouw is (deels) voorzien van lage temperatuurverwarming met retourwatertemperatuur < 35 °C</p> <p>Minimaal 25 % van het gebouwoppervlak</p>	<p>Visuele controle en administratieve controle technisch dossier</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
9 Productie warm tapwater met gasboiler	<p>De gasboiler is een HR boiler, of een HR combiketel.</p> <p><i>De HR boiler benut de latente warmte uit rookgas en heeft condensaatafvoer.</i></p> <p>Indien de gasboiler een VR boiler is van ≥ 10 jaar oud voldoet:</p> <p>Een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p> <p>Stoomketels voor warmwaterproductie zijn alleen toegestaan, indien minimaal 50% van de voor de warmwaterproductie benodigde warmte door stadsverwarming wordt geleverd of door andere restwarmte, bijvoorbeeld van de WKK.</p> <p><i>Indien uit onderzoek aangetoond wordt dat de terugverdientijd > 5 jaar bedraagt is deze maatregel niet verplicht.</i></p>	<p>Administratieve controle technisch dossier</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht* (indien aanwezig en boiler >10 jaar oud)	Major
10 Productie warm tapwater anders	<p>Warm water wordt geproduceerd met behulp van een warmtepompboiler, warmtekrachtkoppeling (WKK), warmterugwinning uit ventilatielucht, of zonnecollectoren.</p> <p>Stadsverwarming voor verwarming tapwater voldoet ook.</p>	<p>Visuele of administratieve controle bij bedrijfsinspectie</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
ventilatie				

11 Warmte uit ventilatielucht terugwinnen (WTW)	<p>Indien gebalanceerde ventilatie in het gebouw aanwezig is, daar waar dit is toegestaan o.b.v. hygiëne en infectiepreventie, is Twin-coil, warmtewiel of tegenstroom Warmteterugwinning (WTW) toegepast om warmte uit retour ventilatielucht terug te winnen.</p> <p>Indien WTW gefaseerd wordt toegepast voldoet: Een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p>	<p>Administratieve controle en Technisch Dossier</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
12 Ventilatie in operatiekamers regelen	Protocol voor energie besparen door stand-by zetten ventilatie en filteren lucht in operatiekamer om energieverbruik te reduceren.	Administratieve controle protocol/meetrapport en specificaties	Extra (indien aanwezig)	zie 4.3 (indien van toepassing)
Elektriciteits-productie of inkoop				
13 Duurzame elektriciteit: eigen productie	In de instelling wordt voor de interne bedrijfsvoering voor minimaal 10% gebruik gemaakt van duurzame energiebronnen voor elektra (eigen productie), zoals zonne-energie, windenergie of biomassa (voor de WKK).	Administratieve controle (% van totaal elektra verbruik)	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
14 Duurzame elektriciteit inkoop	<p>In de instelling wordt voor de interne bedrijfsvoering gebruik gemaakt van tenminste 10% duurzame energiebronnen voor elektra (inkoop).</p> <p>De ingezette elektriciteit voldoen aantoonbaar aan de geldende Milieukeurcriteria voor groene elektriciteit van 1 januari 2015 (MK67, GE9)</p> <p>Deze criteria kunnen worden gedownload van de website www.milieukeur.nl</p>	<p>Administratieve controle % van totaal elektra verbruik</p> <p>Controle op het aantoonbaar voldoen aan de Milieukeurcriteria groene elektriciteit van 1 januari 2015</p> <p>Een geldig Milieukeurcertificaat voor de afgenomen groene stroom volstaat</p>	Extra voor brons en zilver, verplicht voor goud	zie 4.3 (indien van toepassing)
Verlichting				
15 TL8-verlichting vervangen	<p>Verlichting die meer dan 30 uur per week brand heeft ten minste een lumen/Watt verhouding van 100 lm/W en een levensduur van tenminste 40.000 uur.</p> <p>Indien de verlichting gefaseerd wordt vervangen voldoet een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p> <p><u>Toelichting:</u> Dit houdt in dat de TL8 verlichting met conventionele voorschakelapparatuur en meer dan 1.500 uur/jaar in gebruik (6 uur per dag, 5 dagen per week) vervangen is door bijvoorbeeld T5 of L80B50 voor LED.</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major

16 Halogeenlampen vervangen	<p>Halogeenlampen die meer dan 4 uur per dag branden dienen vervangen te zijn door (retrofit) LED lampen.</p> <p>Indien verlichting gefaseerd wordt vervangen voldoet: een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
17 Buitenverlichting	<p>Buitenverlichting is LED, hoogfrequente TL (T5) of lage- of hogedruk natriumlampen en voorzien van een schemerschakelaar en/of tijdschakelaar en evt. bewegingsmelder.</p> <p>Indien verlichting gefaseerd wordt vervangen voldoet: Een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
Regelaars en good housekeeping				
18 Regelaars inzetten en optimaal inregelen	<p>Voorkom verspilling energie van klimaatinstallatie, apparatuur, verlichting en ventilatie minimaal door onderstaande punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Optimaliserende regeling (slimme thermostaat) aanbrengen voor slim inschakelen van de verwarmingsinstallatie. Dit kan bijvoorbeeld ook via een gebouwbeheerssysteem - De CV-watertemperatuur wordt weersafhankelijk geregeld en goed ingesteld. Dit kan bijvoorbeeld ook via een gebouwbeheerssysteem - Er wordt niet gelijktijdig gekoeld en verwarmd. - Uitschakelen verlichting daar waar deze niet nodig is, middels een veegschakeling, daglichtregeling of aanwezigheidsdetectie. - Uitschakelen ventilatie of lager schakelen ventilatie (toerenregeling /frequentieregeling) met een tijdschakelaar of met gebouwbeheerssysteem voor in ieder geval de ruimtes die 's nachts niet in gebruik zijn. 	<p>Visuele controle en administratieve controle technisch dossier,</p> <p>verklaring van technische dienst bij controle over aanwezigheid regeling en goede instelling regeling</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major

19 Good housekeeping	<p>Instructie voor technische dienst voor de onderstaande punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Goed ingeregeld zijn van de ruimtetemperatuur en tijden (nacht- en weekend verlaging) o.a. met de stooklijn. - Bij gebouwkoeling: goed ingeregeld zijn van de ruimtetemperatuur en tijden. - Er wordt niet gelijktijdig gekoeld en verwarmd. - Er zijn instructies voor medewerkers minimaal voor: <ul style="list-style-type: none"> • Dichtdraaien verwarming daar waar deze niet nodig is. • Dichtdraaien koeling daar waar deze niet nodig is. • Sluiten ramen en deuren daar waar het kan om energie te besparen • Uitschakelen verlichting daar waar deze niet nodig is. • Uitschakelen PC's en apparatuur als ze niet in gebruik zijn. 	<p>Visuele controle en administratieve controle technisch dossier,</p> <p>Verklaring met betrekking tot instructies goed inregelen</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht	Major
Vervanging-investering				
20 Lijst vervanging-investeringen	<p>Een lijst is opgesteld van gebouwdelen en apparatuur die binnen drie jaar vervangen worden en hoe dan rekening wordt gehouden met "erkende maatregelen voor energiebesparing" (o.a. voor dakbedekking, ramen, deuren, verwarmingsketel, pompen, warmwaterinstallaties, stoomketel, ventilatiesysteem, verlichting)</p> <p>Dit is tevens onderdeel van het meerjarenonderhoudsplan of lange termijnonderhoudsplan.</p>	<p>administratieve controle aanwezigheid lijst en meerjarenonderhoudsplan,</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major

Voorlichting				
21 Actie voor personeel thuis	<p>Voor het stimuleren van energiebewustzijn en bijdragen aan minder energieverbruik bij medewerkers in de privé sfeer voert een instelling jaarlijks tenminste 1 actie uit die daaraan bijdraagt,</p> <p>Bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een collectief aanbod aan medewerkers voor thuis - isoleren eigen huis - Ledlampen - PV panelen - elektrische fiets <p>Zie voor meer voorbeelden www.milieuplatform.nl</p>	<p>administratieve controle</p> <p>Alleen de acties van de laatste 12 maanden zijn hier geldend.</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.3 Water

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Debiet douches, wastafels en tappunten	<p>Uit de tappunten bij wastafels en spoelbakken komt niet meer dan 8,5 l/min (exclusief keuken en tappunten voor schoonmaak).</p> <p>Uit de douches komt niet meer dan 8,5 l/min. Uitzondering: bij toepassing van goed functionerende drukknooppotten (maximaal 15 seconden water per keer) vervalt de eis van maximaal 8,5 l/min.</p> <p>Deze eis geldt voor: Brons: tenminste 50% van de waterpunten Zilver: tenminste 75% van de waterpunten Goud: tenminste 95% van de waterpunten</p> <p>Deze eis is niet van toepassing indien uit onderzoek blijkt dat i.v.m. legionellabestrijding een hoger debiet of doorspoeling regelmatig nodig is.</p> <p>Deze eis is niet van toepassing voor nooddouches.</p>	<p>Visuele controle en metingen met behulp van gekalibreerde watermeter (steekproef verdeeld over de locatie(s))</p> <p>Doorvoer mengkranen en douches wordt door de auditor gemeten bij alleen koud of alleen warmwaterstroom</p> <p>Instelling heeft op verzoek een watermeter voor controleur beschikbaar of een maatkan.</p> <p>Een lijst met tappunten en kraantype met specificatie welke voldoen aan de eis voldoet ook.</p>	Verplicht	Major
2 Spoeling toilet	<p>Per spoeling wordt niet meer gebruikt dan 6 liter.</p> <p>Uitzondering: indien de stortbak een duidelijke aangegeven stopknop heeft.</p>	<p>Visuele controle of technische informatiebladen (steekproef verdeeld over de locatie(s))</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

	Deze eis geldt voor: Brons: tenminste 50% van de toiletten Zilver: tenminste 75% van de toiletten Goud: tenminste 90% van de toiletten			
3 Onderhoud schema kranen, e.d.	Een onderhoudsschema of meldingssysteem is beschikbaar om lekkende kranen, stortbakken e.d. op te sporen. Voor zorginstellingen bij bewonersvoorzieningen de meldingen bijvoorbeeld via de huishoudelijke dienst	Administratieve controle aanwezigheid	Verplicht	Major
4 Sproeien	De instelling gebruikt geen leidingwater voor het besproeien van het terrein.	Administratieve controle alternatieve techniek.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.4 Afvalwater

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Chemicaliën, en medicijnen in afvalwater preventie	Aantoonbare preventie van het lozen van chemicaliën en medicijnen (b.v. instructie inzamelen chemisch afval, handboeken, procedures, werkplekinstructiekaarten, etc.).	Administratieve controle interne voorschriften en interview met medewerker van de werkvloer	Verplicht	Major
2 Reiniging van zuiverings-technische voorzieningen	De instelling zorgt voor een periodieke c.q. afdoende reiniging van aanwezige zuiveringstechnische voorzieningen, zoals vetvangsers, olieafscieder, gipsvanger en amalgaamafscieder, d.w.z. regelmatig (minimaal 1 keer per jaar) ledigen en reinigen van de olie/slibafscieder t.b.v. de optimale werking. Wanneer aangetoond kan worden dat met een lagere ledigingfrequentie de doelmatige werking van de afscieder niet geschaad wordt, dan is deze frequentie toegestaan.	Administratieve controle interne voorschriften en facturen of aftekenlijsten	Verplicht	Major
3 Overschrijden lozingsnormen	Uitsluitend voor ziekenhuizen: de instelling reageert adequaat bij overschrijdingen van de lozingsnormen. D.w.z. als tijdens de periodieke analyse van de afvalwaterstromen, zoals voorgeschreven in de vergunning, blijkt dat een lozingsnorm wordt overschreden, wordt bij het verzenden van de rapportage naar het bevoegd gezag aangegeven: - dat de lozingsnorm wordt overschreden - wat de oorzaak is van de overschrijding	Administratieve controle van analyseresultaten Administratieve controle rapportage aan het bevoegd gezag (steekproef)	Verplicht (indien bemonsteren en analyse opgenomen is in de vergunning)	Major

	- welke actie ondernomen is om de overschrijding in de toekomst te voorkomen			
4 waterzuivering	Reductie van medicijnen in het afvalwater door - zuivering op locaties. De zuivering dient de concentratie van ten minste één specifiek medicijn in afvalwater aantoonbaar voor minstens 50% te reduceren.	Visuele controle en administratieve controle technische specificaties zuiveringsinstallatie en/of meetrapport	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
5 Contrastvloeistoffen preventie	De hoeveelheid contrastvloeistoffen die na gebruik via het riool in het milieu terecht komt wordt voorkomen/ verminderd door het scheiden van contrastvloeistoffen op het toilet voor separate opvang en verwerking.	- Administratieve controle planrapport voor opvang en verwerking contrastvloeistoffen - Interview met milieucoördinator over implementatie plan opvang en verwerking contrastvloeistoffen	Extra (indien aanwezig)	zie 4.3 (indien van toepassing)
6 winnen van energie / grondstoffen uit afvalwater	Terugwinnen van energie en/of grondstoffen uit afvalwater met behulp van installatie.	Visuele controle en administratieve controle fysieke aanwezigheid terugwininstallatie en de technische beschrijving waarin de terugwinning van energie/grondstoffen uit het afvalwater wordt omschreven	Extra	Zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.5 Bodem

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Bodemverontreiniging preventie	Aantoonbare preventie van bodemverontreiniging, via 1. reguliere controle tanks op lekkage 2. lekbakken 3. vloeistofdichte of vloeistof-kerende vloeren 4. aantoonbare periodieke visuele controle van bodem beschermende voorzieningen 5. aanwezigheid absorptiemateriaal op relevante plekken	Administratieve controle van de registratie en visuele controle bij bedrijfsinspectie van de voorzieningen (steekproef) <i>of voldoen aan Nederlandse Richtlijn Bodembescherming (NRB)</i>	Verplicht	Major
2 Overzicht van risicovolle locaties m.b.t. bodemverontreiniging	De instelling heeft een overzicht van locaties waar gevaarlijke stoffen (op basis van Wet Milieubeheer en ADR) en olie worden opgeslagen en van de vulpunten.	Administratieve controle aanwezigheid overzicht <i>of voldoen aan NRB</i>	Verplicht	Major
3 Ondergrondse tanks	Bij ondergrondse tanks voldoet de instelling aan regels voor ondergrondse tanks in het Activiteiten besluit paragraaf 3.4.2. en Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer paragraaf 3.4.2 (overzicht van tanklocaties is aanwezig).	Administratieve controle keuringsrapporten	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
4 Instructie personeel	Logistieke medewerkers hebben een instructie gehad over wat te doen in geval morsen van bodem verontreinigende stoffen.	Administratieve controle instructie en interview met een logistiek medewerker <i>of voldoen aan NRB</i>	Verplicht	Major

2.1.6 Lucht

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Filter onderhoud	De instelling heeft een onderhoudsschema voor de reiniging van aanwezige luchtfilters (bijvoorbeeld absoluutfilters en vetfilters), en registreert welke filters wanneer zijn vervangen. Deze eis is niet van toepassing voor filters voor huishoudelijk gebruik (bijvoorbeeld in keuken op afdeling).	Administratieve controle plan en registratie	Verplicht (indien van toepassing)	Major
2 Koudemiddelen HCFK	De instelling gebruikt geen nieuwe HCFK 's (o.a. R22-geclassificeerd) als koelmiddel bij koelinstallaties. Bestaande installaties met koudemiddel R22-geclassificeerd zijn nog wel toegestaan, maar mogen niet meer bijgevuld worden.	Administratieve controle logboeken	Verplicht	Major zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Koudemiddelen alternatief	De instelling gebruikt als koelmiddel bij installaties met een vermogen van meer dan 500 Watt natuurlijke koelmiddelen (ammoniak, koolstofdioxide).	Administratieve controle logboeken	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
4 Koudemiddelen inzicht in verlies	De instelling heeft inzicht in de koudemiddelverliezen van koelinstallaties met meer dan 3 kg koelvloeistof (hoeveelheid, soort en waar) en de verliezen bedragen maximaal 1% (met uitzondering van calamiteiten op basis van de STEK-definitie. STEK: Stichting Erkenningregeling voor de Uitoefening van het Koeltechnisch Installatiebedrijf	Administratieve controle logboeken	Verplicht	Major
5 NO _x	Ketels die onder het Activiteitbesluit vallen zijn uitgerust met low NO _x branders conform de wetgeving <u>Toelichting:</u>	Administratieve controle stookrapport en fabrieksspecificatie	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Filter onderhoud	De instelling heeft een onderhoudsschema voor de reiniging van aanwezige luchtfilters (bijvoorbeeld absoluutfilters en vetfilters), en registreert welke filters wanneer zijn vervangen. Deze eis is niet van toepassing voor filters voor huishoudelijk gebruik (bijvoorbeeld in keuken op afdeling).	Administratieve controle plan en registratie	Verplicht (indien van toepassing)	Major
2 Koudemiddelen HCFK	De instelling gebruikt geen nieuwe HCFK 's (o.a. R22-geclassificeerd) als koelmiddel bij koelinstallaties. Bestaande installaties met koudemiddel R22-geclassificeerd zijn nog wel toegestaan, maar mogen niet meer bijgevoerd worden.	Administratieve controle logboeken	Verplicht	Major zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Koudemiddelen alternatief	De instelling gebruikt als koelmiddel bij installaties met een vermogen van meer dan 500 Watt natuurlijke koelmiddelen (ammoniak, koolstofdioxide).	Administratieve controle logboeken	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
4 Koudemiddelen inzicht in verlies	De instelling heeft inzicht in de koudemiddelverliezen van koelinstallaties met meer dan 3 kg koelvloeistof (hoeveelheid, soort en waar) en de verliezen bedragen maximaal 1% (met uitzondering van calamiteiten op basis van de STEK-definitie. STEK: Stichting Erkenningsregeling voor de Uitoefening van het Koeltechnisch Installatiebedrijf	Administratieve controle logboeken	Verplicht	Major
	http://www.infomil.nl/onderwerpen/klimaat-lucht/stookinstallaties/			

2.1.7 Afval

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Afvalscheiding	Er is minimaal een per component gescheiden inzameling en verwerking via duidelijke inzamelsystemen van de volgende afvalstromen: <ul style="list-style-type: none"> oud papier/karton, 	Visuele controle aanwezigheid inzamelmiddelen en afvalinstructie of administratieve controle afvalregistratie bij bedrijfsinspectie, of voorlichtingsposter in geval afvalscheiding in het kader van passende zorg geheel bij de	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
	<ul style="list-style-type: none"> • kunststof verpakkingsfolie, • glas, • cartridges, • specifiek ziekenhuisafval, • elektrische en elektronische apparatuur, • gevaarlijk afval <p>Aanvullend geldt de plicht tot afvalscheiding conform de eisen van het activiteitenbesluit.</p> <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van inzamelmiddelen voor die afvalstromen die relevant zijn en voorlichting door een poster op het gebied van afvalscheiding.</p>	patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.		
2 Swill (voedselafval)	Er is een gescheiden inzameling en verwerking van swill (voedselafval)	Visuele of administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Kunststofafval	Er is naast kunststof verpakkingsfolie inzameling ook inzameling van overig kunststof verpakkingsafval (zoals jerrycans, flessen, flacons, enz)	Visuele of administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
4 Incontinentiemateriaal preventie	Er is voor tenminste 50% gebruik van incontinentiemateriaal met ingebouwde vochtindicator	Visuele of administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
5 Incontinentiemateriaal verwerking	Er is een gescheiden inzameling en verwerking van incontinentiemateriaal	Visuele of administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
6 Afvalpreventie-plan	<p>Instelling beschikt over een afvalpreventieplan (maximaal 5 jaar oud met daarin minimaal 3 preventieve maatregelen, zoals bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toepassen van bio-based grondstoffen - herbruikbare producten in plaats van disposables - first-in first-out bij voorraadbeheer - reductie van verpakkingsmaterialen - vervangen gevaarlijke grondstoffen door milieuvriendelijke grondstoffen stoffen - minimaliseren lab afval door standaardiseren onderzoeken laboratoria en radiologie - digitaliseren voorraadbeheer: hierdoor blijft beter zicht op voorraden in huis 	Administratieve controle inhoud afvalpreventieplan, dan wel visuele controle instructie afvalpreventie (poster) in geval afvalpreventie in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
	<p>Het afvalpreventieplan dient te zijn opgesteld door een vakbekwame adviseur of een vakbekwame werknemer van het bedrijf.</p> <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van voorlichting door een poster op het gebied van afvalpreventie.</p>	Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om relevante afvalpreventiemaatregelen in de zorgsector te kunnen identificeren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.		
7 Hergebruik	De instelling heeft georganiseerd dat meubilair en medische apparatuur welke ongebruikt is worden uitgeleend en/of na afdanken worden hergebruikt.	Visuele of administratieve controle bij bedrijfsinspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
8 Medicijnen preventie	Tenminste 4 verschillende ongebruikte medicijnen worden ingezameld en komen op basis van een protocol voor hergebruik beschikbaar. (Toelichting: dure ongebruikte medicijnen kunnen via apotheek hergebruikt worden als verpakking gesloten is en als deze medicijnen aantoonbaar bewaard zijn bij juiste temperatuur).	Administratieve controle protocol bij bedrijfsinspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
9 Medicijnresten afval beheer	Oude en overbodige medicijnen van patiënten worden op de locatie ingezameld voor juiste afvoer en verwerking.	Visuele of administratieve controle bij bedrijfsinspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.8 Hinder

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Afhandeling klachten	Uitsluitend voor ziekenhuizen: de instelling handelt klachten ten aanzien van geur, geluidshinder of andere vorm van overlast adequaat af via correspondentie en eventuele maatregelen.	Administratieve controle correspondentie en eventueel genomen maatregelen (steekproef)	Verplicht	Major

2.1.9 Gevaarlijke stoffen

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Opslaglocaties	Uitsluitend voor ziekenhuizen: de instelling heeft inzicht in de werkplekken waar gevaarlijke stoffen staan opgeslagen. Dit kan een papieren registratie zijn of een geautomatiseerd systeem.	Administratieve controle registratie	Verplicht	Major
2 Opslag	De opslag van chemicaliën en gevaarlijk afval (vast, vloeibaar en gas) op de werkplekken voldoet aan de eisen in de milieuvergunning (Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen , PGS).	Visuele controle en administratieve controle plan van aanpak (steekproef)	Verplicht	Major
3 Toegang tot gevaars-informatie	Op elke werkplek waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt zijn actuele veiligheidsinformatiebladen en werkplek-instructiekaarten beschikbaar van de aanwezige stoffen. Dit kan digitaal of op papier zijn.	Visuele controle op aanwezigheid (steekproef) (Bijv. gebruik van de Gevaarlijke Stoffen Applicatie Zorg: www.milieuplatform.nl)	Verplicht	Major
4 Minimalisatie gebruik stoffen van de Nederlandse prioritaire stoffenlijst	Uitsluitend voor ziekenhuizen: de instelling heeft een beleid ten aanzien van de minimalisatie van het gebruik van stoffen van de lijst Zeer Zorgwekkende Stoffen en lijst Prioritaire stoffen Kaderrichtlijn Water (KRW). Het beleid omvat minimaal een onderzoeksverplichting naar alternatieven bij in gebruik zijnde en nieuw aan te schaffen stoffen van deze lijst.	Administratieve controle beleid	Verplicht voor ziekenhuizen	zie 4.3 (indien van toepassing)
5 Reductieplan gebruik gevaarlijke stoffen	Uitsluitend voor ziekenhuizen: De instelling heeft een reductieplan van max. 4 jaar oud met overzicht gebruik gevaarlijke stoffen en maatregelen opgesteld voor reductie van het verbruik en/of onderzoek naar alternatieve niet-gevaarlijke stoffen. Maatregelen worden uitgevoerd volgens eigen opgegeven planning Het reductieplan dient te zijn opgesteld door een vakbekwame werknemer van het bedrijf of een vakbekwame adviseur.	Visuele controle en administratieve controle Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om relevante maatregelen in de zorgsector te kunnen identificeren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.	Extra, maar verplicht voor goud voor ziekenhuizen	Voor goud: Major Voor zilver en brons: zie 4.3 (indien van toepassing)
6 Koelwater Behandeling	Koelwaterbeheer wordt chemievrij uitgevoerd.	Visuele controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.10 Catering en voeding

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Preventie van Swill (voedselafval)	<p>De instelling voorkomt de productie van etensresten door</p> <ul style="list-style-type: none"> - op maat inkopen - vaststellen van de persoonlijke etensbehoefte - op maat koken. <p>Dit kan bijvoorbeeld door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • op de dag zelf de maaltijdbehoefte opnemen • keuze uit klein, middel of grote portie • afbestellen maaltijden indien dit niet meer nodig is • de keuzemogelijkheden tussen verschillende gerechten beperken • warme maaltijden 's avonds verstrekken (minder bewoners-patiënten zijn 's avonds onverwacht afwezig) • werken met ingevroren maaltijden • een keuzemogelijkheid geven in grote en kleine porties • met broodwagens de broodmaaltijd verstrekken <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van voorlichting door een poster ter voorkoming van de productie van etensresten.</p>	Administratieve controle maatregelen en interview, dan wel visuele controle voorlichtingsmateriaal (poster) ter voorkoming van de productie van etensresten in geval dit in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.	Verplicht	Major
2 Meten voedselverliezen	<p>De instelling heeft een onderzoeksrapport van max. 5 jaar oud waaruit blijkt dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het aantal kg swill per bed/bewoner/patiënt per jaar - % retourmaaltijden per afdeling - % voedselverlies bij portionering in keuken - % resten voedsel van bord <p>en welke maatregelen getroffen worden voor preventie.</p> <p>De instelling monitort het aantal kg swill per bed, patiënt of bewoner op jaarbasis</p> <p>Nb. monitoren swill per patiënt / bewoner (jaarlijks) kan bijvoorbeeld eenvoudig met het jaaroverzicht van de afvalinzamelaar en/of via registratie met de Milieubarometer)</p>	Visuele controle en administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
3 Agro-food	Bij de inkoop van agro-food producten voor geserveerde gerechten wordt rekening gehouden met het milieu door ten minste zes minder milieubelastende agro-food producten te gebruiken. Om aan de eis te voldoen moeten op het totaal aan producten ten minste zes producten aantoonbaar een aaneengesloten periode van minimaal drie maanden ingekocht worden en afkomstig zijn van een biologische of minder milieubelastende teelt (waaronder EKO, Milieukeur, etc.).	Administratieve controle inkoopgegevens en certificaat van biologische of minder milieubelastende teelt	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
4 Duurzame visconsumptie	De catering gebruikt geen vis, of gebruikt uitsluitend vissen die gekweekt (voldoen aan de criteria van ASC) of gevangen zijn op duurzame wijze (voldoen aan de criteria van keurmerk MSC) of aantoonbaar vergelijkbaar.	Visuele controle en inkoopgegevens	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
5 Duurzame vleesconsumptie	De catering gebruikt geen vlees, of gebruikt uitsluitend vlees dat voldoet aan de eisen van minimaal een van de volgende keurmerken; EKO-keurmerk, Milieukeur, Beter Leven keurmerk, Label Rouge voor kippen en of aantoonbaar vergelijkbaar.	Visuele controle en inkoopgegevens	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
6 Serviesgoed	De instelling maakt, uitzonderingen daargelaten, gebruik van duurzaam servies en bestek, dat door afwassen hergebruikt wordt. Het evt. beperkt gebruik van papieren of plastic bekertjes voor salades en voor drankautomaten in kantine voor bezoekers of personeel is toegestaan. In geval voor het verlenen van zorg uit veiligheidsoogpunt afwijkende servieskeuzes nodig zijn, dient schriftelijk te worden gemotiveerd dat medische redenen deze eis niet toelaten. Deze eis kan dan vervallen.	Visuele controle, dan wel controle aanwezigheid medische motivatie als uit veiligheidsoogpunt afwijkende servieskeuzes nodig zijn.	Extra, verplicht voor goud	Major
7 Groot-verpakkingen	De keuken werkt met concentraten en grootverpakkingen voor ten minste drie verschillende producten. Om aan de eis te voldoen moeten deze producten aantoonbaar een aaneengesloten periode van minimaal drie maanden in de catering worden toegepast.	Visuele controle en inkoopgegevens	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
8 Externe cateraar	De cateraar van de patiëntenmaaltijden /bedrijfsrestaurant beschikt over een milieumanagementsysteem.	Administratieve controle van bijvoorbeeld geldig ISO14.001 certificaat of Milieubarometercertificaat of vergelijkbaar milieu- management review van de cateraar uitgevoerd door de zorginstelling	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.11 Reiniging

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Schoonmaak-plan	Er is een stappenplan schoonmaak aanwezig voor gebouw (incl. keuken), waarbij het gebruik van middelen en water wordt geminimaliseerd. Het stappenplan dient te zijn opgesteld door een vakbekwame adviseur of een vakbekwame werknemer van het bedrijf.	Administratieve controle stappenplan, werkinstructies of registratie; en check bij een schoonmaker. Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om milieu-efficiënte en adequate schoonmaak in de zorgsector te kunnen realiseren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.	Verplicht	Major
2 Reinigingsmiddelen voor reinigen ruimten en sanitair	Er wordt alleen gebruik gemaakt van minder milieubelastende schoonmaakmiddelen. Dit wil zeggen klasse B of C van de Algemene Beoordelings Methodiek A). (A alleen met toestemming van Bevoegd Gezag). Of: Voor minimaal 50% (op basis van inkoopbedrag) wordt gebruik gemaakt van minder milieubelastende schoonmaakmiddelen (deze voldoen aantoonbaar aan de eisen van EU Ecolabel of Nordic Swan). In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van voorlichting door bijv. een poster over minder milieubelastende schoonmaakmiddelen.	Controle registratie klassen en eventueel toestemming Bevoegd Gezag Of: Visuele controle van de inkoop(administratie) en van de aanwezige voorraad van het assortiment schoonmaakmiddelen en de specificaties van de schoonmaakmiddelen bij elk initieel en/of controle-onderzoek op locatie. Bij uitbesteding van schoonmaak moet de duurzaamheidsprestatie van de schoonmaakdienst volgens eis 2 worden aangetoond met inkoopfacturen of specificaties in het contract, dan wel voorlichtingsposter over minder	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
		<p>milieubelastende schoonmaakmiddelen in geval de inkoop en het gebruik van reinigingsmiddelen in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.</p> <p>Een geldig certificaat van EU Ecolabel of Nordic Swan volstaat om de verminderde milieubelasting van de schoonmaakmiddelen aan te tonen.</p>		
3 Doseersysteem	<p>De instelling hanteert een doseersysteem van schoonmaakmiddelen. Onder andere een doseerstation of een mobiel doseerapparaat of een doseerdop op de fles en toepassing van navulbare verpakkingen.</p> <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van voorlichting door een poster over de dosering van schoonmaakmiddelen.</p>	Visuele controle doseersysteem, dan wel voorlichtingsposter over dosering van schoonmaakmiddelen in geval het gebruik van reinigingsmiddelen in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.	Verplicht	Major
4 Extern schoonmaakbedrijf	Het externe schoonmaakbedrijf beschikt over een milieumanagementsysteem.	Administratieve controle geldig ISO 14.001 certificaat, Milieubarometercertificaat of milieumanagement review van het schoonmaakbedrijf uitgevoerd door de zorginstelling.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.12 Schoon en zuinig vervoer

Toelichting: De eisen voor het thema vervoer worden verschillend beleefd in de Randstad en in de minder druk bewoonde gebieden. Daar is het OV vaak minimaal en geen optie voor woon-werkverkeer. Daar vindt men de beschreven eisen door afwezigheid van alternatieven soms overdreven. Het thema autogebruik is desondanks opgenomen omdat het fors bijdraagt aan de totale milieubelasting van de instelling.

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Beperken zakelijke en transport kilometers	De instelling beperkt het aantal verkeersbewegingen, door minimaal 2 maatregelen, zoals bijvoorbeeld: - teleconferenzen - carpoolregelingen - het beschikbaar stellen van (elektrische) dienstfietsen	Administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
2 Zuinige type auto's	50% van de bedrijfsauto's en leasewagens heeft milieuklasse A of B en er is beleid om bij aanschaf of vervanging uitsluitend klasse A of B te nemen.	Administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Zuiniger rijden	De frequente autorijders binnen het bedrijf volgen een training "Het nieuwe rijden".	Administratieve controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
4 Elektrisch Vervoer	De instelling maakt gebruik van elektrische bedrijfsauto's (voor personen en/of goederenvervoer).	Administratieve of visuele controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
5 Beperken zakelijke en transport kilometers	De instelling beperkt het aantal verkeersbewegingen door: - het efficiënt indelen van ritten, en - het efficiënt indelen van voertuigen voor goederen	Administratieve controle plannings of maatregelen	Verplicht	Major
6 Bevorderen fietsgebruik en OV en verminderen autogebruik voor woon-werkverkeer	Voor woon/werkverkeer bevordert de instelling het fietsgebruik door minimaal 3 maatregelen en stimuleert de instelling het gebruik van het openbaar vervoer (OV) door minimaal 2 maatregelen. Maatregelen ter bevordering van het fietsgebruik zijn bijvoorbeeld : - regeling fiets-van-de-zaak - goede fietsenstalling voor personeel en bezoekers - vergoeding stallingskosten op station - communicatie over fietsmogelijkheden - verhuisregelingen Maatregelen ter stimulering van het OV-gebruik zijn bijvoorbeeld - zorgen voor bereikbaarheid met OV - communicatie OV-mogelijkheden/dienstregelingen/etc. - aanbieden OV-abonnement - aanbieden pendeldienst	Administratieve controle	Verplicht	Major
7 Communicatie parkeerbeleid en bereikbaarheid	De instelling communiceert naar medewerkers, patiënten en bezoekers omtrent het parkeerbeleid (wat het actuele parkeerbeleid inhoudt en hoe controle en handhaving plaatsvindt) en de bereikbaarheid met het Openbaar Vervoer (OV) en de fiets. De instelling plaatst daartoe minimaal een routebeschrijving voor bereikbaarheid met fiets en OV op de website van de instelling en communiceert aantoonbaar intern richting medewerkers.	Administratieve controle communicatie middelen	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
8 Oplaadpalen voor scootmobiel en fietsers	Op het terrein is een voorziening voor het elektrisch opladen van scootmobiel en elektrische fietsen voor personeel én bezoekers	Administratieve / visuele controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
9 Oplaadpalen voor elektrische auto's	Op de parkeerplaats is een voorziening voor het elektrisch opladen van tenminste 5 elektrische auto's voor personeel én bezoekers	Administratieve / visuele controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
10 Bandenluchtpomp	Op de parkeerplaats is een voorziening voor het oppompen van banden van auto's voor personeel en/of bezoekers. Auto's met de juiste bandenspanning rijden zuiniger, schoner en veiliger.	Administratieve / visuele controle	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.1.13 Inkoopbeleid

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Inkoopbeleid	<p>In het inkoopbeleid^{a)} van de instelling is vastgelegd dat milieu-eisen worden toegepast bij de inkoop van zowel facilitaire als medische producten.</p> <p>Het inkoopbeleid bevat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een verklaring van de raad van bestuur dat de milieu-eisen worden toegepast door alle inkopers en budgethouders van de instelling; - Beschrijving van het proces van toepassen van milieu-eisen voor drie categorieën productgroepen - Een jaarlijks implementatieplan met daarin de geplande aanbestedingen waarin milieu-eisen worden gesteld; - Hulpmiddelen zoals standaard-inkoopdocumenten of checklists voor het beoordelen van producten en/of leveranciers op het voldoen aan milieu-eisen; 	Administratieve controle	Extra, maar verplicht voor zilver en goud	Voor goud en zilver: Major zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
	<p>- Aanpak voor het creëren van bewustwording en draagvlak bij de divisies (budgethouders).</p> <p>Het beleid is gericht op 3 categorieën van productgroepen:</p> <p>a) Facilitaire producten waarvoor milieu-eisen zijn vastgelegd in de Milieuthermometer Zorg (zie paragraaf 2.1.2 t/m 2.1.17). De milieu-eisen in het certificatieschema bevatten onder meer de minimum eisen die de overheid hanteert voor deze productgroepen (PIANOO).</p> <p>b) Facilitaire producten die niet in de Milieuthermometer Zorg staan. Voor de volgende productgroepen worden tenminste de minimum eisen van PIANOO toegepast (zie milieucriteriadocumenten op www.pianoo.nl):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Audiovisuele apparatuur - Bloemen - Conserveringswerken - Drukwerk - Externe vergader- en verblijffaciliteiten - Grootkeukenapparatuur - Hardware - Kantoorartikelen - Kantoorgebouwen sloop - Kantoormeubilair - Kantoorstoffering - Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk vervoer - Netwerken, telefoniediensten en telefoonapparatuur - Openbare verlichting - Post en Transportdiensten - Straatmeubilair - Tonercartridges - Verhuisdiensten <p>c) Medische producten. In aanbestedingen worden milieu-eisen opgenomen.</p>			

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
	Een verklaring dat inkopers de milieu-eisen gaan toepassen bij nieuwe rondes van aanbestedingen voldoet bij de keuring voor niveau brons en zilver. Bij de controle na 1 jaar wordt de voortgang getoetst bij het in praktijk brengen van het beleid.			
2 Implementatie inkoopbeleid facilitaire productgroepen	<p>Uitvoering van het inkoopbeleid gebeurt door bij elke aanbesteding de milieucriteria (zie milieucriteriadocumenten op www.pianoo.nl) mee te nemen en mee te wegen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Audiovisuele apparatuur - Bloemen - Conserveringswerken - Drukwerk - Externe vergader- en verblijffaciliteiten - Grootkeukenapparatuur - Hardware - Kantoorartikelen - Kantoorgebouwen sloop - Kantoormeubilair - Kantoorstoffering - Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk vervoer - Netwerken, telefoniediensten en telefoonapparatuur - Openbare verlichting - Post en Transportdiensten - Straatmeubilair - Tonercartridges - Verhuisdiensten 	Administratieve controle van aanbestedingsdocumenten (steekproef) Voortgang in aantal producten waarvoor toegepast	Extra, maar verplicht bij controle na 1 jaar zilver, Verplicht bij goud	Voor goud en zilver: Major zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Implementatie inkoopbeleid bij medische producten	<p>De Europese green procurement-criteria worden aantoonbaar toegepast en meegewogen bij aanbesteding van medische producten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anesthesieapparatuur – ventilator (intensive care ventilator excl. ventilator voor gebruik tijdens het vervoer, anesthesieventilator excl. thuisventilatoren) - Bewakingsapparatuur bij het bed - Computertomografie (CT) - Elektrocardiografische (ecg) apparatuur, diagnostisch - Endoscopische apparatuur (camera-unit, endoscoop, licht, luchtpomp) - Desinfecterende spoelinrichting 	Administratieve controle van aanbestedingsdocumenten (steekproef)	Extra, maar verplicht bij goud	Voor goud: Major zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
	<ul style="list-style-type: none"> - Apparatuur voor hemodialyse - HF-chirurgie, RF-chirurgie, diathermieapparatuur, bipolair, monopolair - Incubators voor baby's, permanent - Infuuspompen en injectiespuitpompen - Intensive care-apparatuur – actieve bevochtiger ademhalingsgas - Laserinstrumenten voor chirurgie - Magnetische-resonantiebeeldvorming (MRI) - Medische vriezers - Medische verlichting – chirurgische lampen - Medische sterilisator - Patiëntverwarmingssystemen (dekens, kussens, matrassen) - Echografie, m.u.v. therapeutisch - Desinfecterende wasinrichting - Röntgenstraling (met inbegrip van mammografie, m.u.v. osteoporose) <p><u>Toelichting:</u> Zie de EU <i>Green Public Procurement</i>-criteria voor medische apparatuur: “Electrical and Electronic Equipment used in the Health Care Sector”</p> <p>(Downloadbaar bestand, ook in het Nederlands, zie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm)</p>			

a) Een voorbeeld van inkoopbeleid en tips vindt u op www.milieuplatform.nl. Vanuit de keuze voor duurzaam inkopen kunnen tevens sociale criteria worden meegenomen bij de aanbestedingen. Denk aan social return, arbeidsomstandigheden in de keten en kinderarbeid. Dit is geen onderdeel van de certificering maar wordt van uit MVO wel aanbevolen.

2.1.14 Vastgoed/verbouw/renovatie

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Schilderwerk	Ten minste 50% van de uitgaven voor het binnenschilderwerk moet worden besteed aan schilderwerk met binnenverven en vernissen waaraan een milieukeurmerk van ISO-type I ^a) is toegekend, of die aantoonbaar voldoen aan de eisen van deze keurmerken.	Administratieve controle facturen, contracten of huisstijlboeken Een geldig certificaat van een ISO-type I ^a milieukeurmerk volstaat om de milieukwaliteit van de verf aan te tonen.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
2 Preventief onderhoud schilderwerk	Voor het buitenschilderwerk is "preventie onderhoud" onderdeel van de opdracht	Administratieve controle van opdrachtverstrekking	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Gehuurde gebouwen	Bij het nieuw afsluiten van huurcontracten worden minimumeisen aangehouden. Deze betreffen tenminste: - Energielabel minimaal A. Indien een energielabel B, C of nog lager is dan zijn aanvullende maatregelen verplicht conform het EPA-maatwerkadvies. Hierbij gaat het om een verbetering binnen twee jaar tot energielabel A.	Administratieve controle van beleidsdocument op dit punt of huurcontract met bepalingen op dit punt.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

a) Milieukeurmerk overeenkomstig de ISO-norm 14024, zoals bijvoorbeeld Europees Ecolabel, Nordic Swan (Noord-Europese landen), Blaue Engel (Duitsland) en NF Environnement (Frankrijk).

2.1.15 Groenbeheer

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Groen beheerplan	Uitsluitend voor instellingen met een groenterrein ≥ 10.000 m ² : er is een plan voor het groenbeheer op, rond en binnen het bedrijf opgesteld. Het plan is maximaal 5 jaar oud en bestaat minimaal uit de volgende onderdelen: a. een beschrijving van de huidige manier, waarop het groen wordt beheerd, o.a. inzake snoeien, nieuwe aanplant, grasmaaien en afvoeren, onkruidbestrijding; b. uitwerking van hoe het gebruik van chemische meststoffen en bestrijdingsmiddelen wordt geminimaliseerd. Het groenbeheerplan dient te zijn opgesteld door een vakbekwame adviseur of vakbekwame werknemer van het bedrijf.	Administratieve controle schriftelijk vastgelegd plan voor groenbeheer Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om bijvoorbeeld een berekening voor de te minimaliseren hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen te kunnen	Verplicht	zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/ onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings- niveau
		uitvoeren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.		
2 Groenbeheerplan plus	<p>Er is een plan voor het groenbeheer op, rond en binnen het bedrijf opgesteld. Het plan is maximaal 5 jaar oud en bestaat minimaal uit de volgende onderdelen:</p> <p>a. een beschrijving van de huidige manier, waarop het groen wordt beheerd, o.a. inzake snoeien, nieuwe aanplant, grasmaaien en afvoeren, onkruidbestrijding;</p> <p>b. uitwerking van hoe het gebruik van chemische meststoffen en bestrijdingsmiddelen wordt geminimaliseerd.</p> <p>c. uitwerking in een beheersplan van de natuur op en rond het bedrijf. In dit plan wordt gekeken naar de gewenste toekomstige ecologische ontwikkeling van de natuur.</p> <p>Het groenbeheerplan 'plus' dient te zijn opgesteld door een vakbekwame adviseur of vakbekwame werknemer van het bedrijf.</p>	<p>Administratieve controle schriftelijk vastgelegd plan voor groenbeheer</p> <p>Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om bijvoorbeeld een berekening voor de te minimaliseren hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen te kunnen uitvoeren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.</p>	Extra en verplicht voor goud voor terreinen > 10 ha	zie 4.3 (indien van toepassing) Voor goud voor terreinen > 10 ha: Major
3 Onkruidbestrijding op verhardingen	Toepassen van onkruidbestrijdingsmiddelen volgens de DOB-methode (Duurzaam Onkruid Beheer).	<p>Administratieve controle</p> <p>N.B. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer minimaal niveau brons volstaat ook.</p>	Extra	Major
4 Groenafval	Het is verplicht om op groenterreinen van meer dan 1 ha groot houtachtig afval (takhout in de vorm van houtrillen en houtsnippers als bodemafdekking) in de groenvoorziening ter plekke achter te laten met uitzondering van plaatsen waar verschraling gewenst is (waar dit expliciet beschreven is in het groenplan) of aan te bieden voor compostering en/of energiewinning.	<p>Fysieke controle</p> <p>N.B. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud volstaat ook.</p>	Verplicht	Major
5 Hout	<p>Uitsluitend voor instellingen met een groenterrein ≥ 10.000 m²: uitsluitend hout uit duurzaam beheerde bossen wordt gebruikt voor boompalen, beschoeiingen en afrasteringen.</p> <p>Onder duurzaam beheerde bossen wordt verstaan: het bosbeheer moet voldoen aan de "Dutch Procurement Criteria for Timber" (2014)^{a)}.</p> <p>- Van hout dat aantoonbaar voldoet aan de eisen van het FSC-keurmerk mag aangenomen worden dat het voldoet aan deze minimumeisen.</p>	<p>Administratieve controle certificaat of bewijs van vergelijkbaar niveau</p> <p>N.B. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud volstaat ook.</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/ onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings- niveau
	- Van hout dat voldoet aan boscertificatiesystemen waarvan is vastgesteld dat dit systeem gelijkwaardig is aan de Dutch Procurement Criteria for Timber en het beoordelingskader dat vastgelegd is in het "Timber Procurement Assessment System" voor certificatie van duurzaam bosbeheer en de handelsketen van hout uit duurzaam beheerd bos, mag aangenomen worden dat het voldoet aan deze minimumeisen. ^{a)}			
6 Dak- of gevelbegroeiing	Tenminste 20% van dak of gevel is begroeid met vegetatie	Visuele inspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
7 Plantmateriaal	Ten minste 10% van de uitgaven voor het plantmateriaal dient besteed te zijn aan plantmateriaal dat dat geproduceerd is volgens aan de eisen van EKO- en/of Milieukeur.	Administratieve controle certificaten, inkoopoverzicht van leverancier(s) van laatste jaar of bewijs van vergelijkbaar niveau N.B. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud volstaat ook.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
8 Onkruidbestrijding in het groen	Uitsluitend voor instellingen met een groenterrein $\geq 10.000 \text{ m}^2$: voor groen geldt een verbod om gewasbeschermingsmiddelen en biociden te gebruiken bij onkruid-, plaag, en ziektebestrijding.	Administratieve controle schriftelijk vastgelegd plan voor groenbeheer	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
9 Bemesting	Uitsluitend voor instellingen met een groenterrein $\geq 10.000 \text{ m}^2$: het gebruik van meststoffen in groen is niet toegestaan, uitgezonderd bij de aanleg en herbepanting van groen. Hiervoor geldt: a. bemesting baseren op een, door een ISO 17025 gecertificeerd laboratorium uitgevoerd, bodemonderzoek en een bemestingsadvies-systeem. De hoeveelheid te gebruiken meststoffen mag de dosering in het bemestingsadvies niet overschrijden. b. Binnen een afstand van 1,5 meter vanaf oppervlaktewater mag geen bemesting plaatsvinden.	Administratieve controle en fysieke controle van de plantengroei binnen een afstand van 1 meter van oppervlaktewater ten opzichte van de plantengroei in gebieden waar bemesting wel is toegestaan. N.B. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud volstaat ook.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
10 Chemische verduurzaming	Uitsluitend voor instellingen met een groenterrein $\geq 10.000 \text{ m}^2$: voor hout, gebruikt voor boompalen, beschoeiingen en afrasteringen (inclusief hout in de grond) geldt het volgende: Chemische verduurzaming is niet toegestaan. Dat geldt onder andere voor verduurzaming met op koperverbindingen gebaseerde methodieken. Let op: het is wettelijk verboden met arseenverbindingen behandeld hout in Nederland in te voeren,	Administratieve controle certificaat of bewijs van vergelijkbaar niveau	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/ onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings- niveau
	in Nederland toe te passen, aan een ander ter beschikking te stellen voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden te hebben.			
11 Gladheid- bestrijding	Dooimiddelen voldoen minimaal aan de samenstellingseisen zoals genoemd in De Standaard RAW Bepalingen 50.46.01 / 50.46.02. Voor een toelichting en verificatie zie document Milieucriteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen van Gladheidbestrijding van Pianoo (www.pianoo.nl)	Administratieve controle van productspecificatie (bijv. etiketten op verpakking) van de ingekochte dooimiddelen waaruit blijkt dat aan deze minimumeis wordt voldaan N.B. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud volstaat ook.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
12 Zwerfafval	Uitsluitend voor instellingen met een groenterrein $\geq 10.000 \text{ m}^2$: voor groen en verhardingen geldt dat de deelnemer met ruimten die opengesteld zijn voor publiek moet voldoen aan de volgende criteria met betrekking tot de bestrijding van zwerfafval: a) De vervuilingsgraad mag de RAW- kwalificatie "A" (schoon), niet overschrijden. De vervuilingsgraad "A" volgens de RAW- kwalificatie betekent: - per 100 m2 maximaal 3 stuks grof zwerfafval b) Monitoren van het zwerfafval volgens CROW methodiek NB: onder zwerfafval wordt verstaan: Stukken groter dan 3 cm zoals gehanteerd in de Amsterdamse methode.	Fysieke controle van het terrein en administratieve controle van de CROW monitorings formulieren NB. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud volstaat ook.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
13 Voorlichtingsbord natuur & milieu	Aanwezig en prominent zichtbaar geplaatst voorlichtingsbord over de buitenruimte met informatie over het bijv. het natuurlijk beheer / biodiversiteit /voorkomende diersoorten.	Visuele inspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

a) Toelichting bij 5 hout:

- certificaten van certificatiesystemen die door de "Timber Procurement Assessment Committee" (TPAC) conform bevonden zijn aan de Dutch Procurement Criteria for Timber" zijn voldoende bewijs voor duurzaam bosbeheer;
- certificaten van certificatiesystemen die door TPAC niet conform zijn bevonden vormen geen bewijs voor het voldoen aan de eis van duurzaam bosbeheer;
- certificaten van certificatiesystemen die nog niet door TPAC zijn beoordeeld dienen op hun inhoudelijke waarde getoetst worden door de CI op basis van de "Dutch Procurement Criteria for Timber" en het beoordelingskader dat vastgelegd is in het "Timber Procurement Assessment System" (TPAS).
De "Dutch Procurement Criteria for Timber" (2014) en het beoordelingskader TPAS zijn te vinden via: <http://www.tpac.smk.nl/>

2.1.16 Papier

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Milieuvriendelijk printpapier	Printpapier is voorzien van een milieukeurmerk van ISO-type I ^{a)} , of voldoet aantoonbaar aan de eisen van deze keurmerken.	Administratieve controle facturen, inkoopoverzicht van leverancier(s) van laatste half jaar of contracten met Een geldig certificaat van een ISO-type I milieukeurmerk volstaat.	Verplicht	Major zie 4.3 (indien van toepassing)
	De huisstijl voor print- en drukwerk is dubbelzijdig.	Visuele controle drukwerk	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Papierverbruik	Printers en kopieermachines staan (indien mogelijk) standaard ingesteld op dubbelzijdig.	Visuele controle (steekproef)	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
4 Retourzenden	Ongewenst drukwerk en onbestelbare post worden retour gezonden.	Controle in postkamer	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

a) Milieukeurmerk overeenkomstig de ISO-norm 14024, zoals bijvoorbeeld Europees Ecolabel, Nordic Swan (Noord-Europese landen), Blaue Engel (Duitsland) en NF Environnement (Frankrijk).

2.1.17 Textiel

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Materiaal	Dienstkleding en bedlinnen verstrekt door de instelling bestaat uit biologische katoen/synthetische vezels of uit synthetische vezels of een ander milieuvriendelijker alternatief zoals natuurlijke vezels van houtcellulose, bamboe of vergelijkbaar.	Administratieve controle productinformatie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
2 Materiaal	Textiel van katoen is ongebleekt of gebleekt met waterstofperoxide.	Administratieve controle productinformatie Of plan van aanpak voor nieuw contract binnen 2 jaar	Verplicht	Major
3 Materiaal	Ingekocht textiel van werkkleding en/of platgoed voldoen aan de criteria van: <ul style="list-style-type: none"> • EU Ecolabel textiel of 	Administratieve controle, bijvoorbeeld certificaat van de genoemde milieukeurmerken of vergelijkbaar	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
	<ul style="list-style-type: none"> • Ökotex en/of • Fair trade en/of • Made By 			
4 Reinigingsproces	De textiel wordt gewassen via natte reiniging; indien alleen chemische reiniging mogelijk is dient dit te gebeuren via een chloorvrij proces.	Administratieve controle contract	Verplicht	Major
5 Reinigingsmachine	De wasmachines en wasdrogers op de afdelingen hebben minimaal een milieuklasse A, hotfill of zijn semi-industrieel. Als dit nog niet het geval is, dan is er een vervangingsplan in maximaal 5 jaar.	Administratieve controle Indien bij de initiële keuring een plan als bewijsmiddel is ingediend, dan moet bij de volgende controle(s) worden onderzocht of dit plan binnen 5 jaar is uitgevoerd om aan de eis te voldoen.	Verplicht (indien van toepassing)	Major
6 Afvalfase	Afgedankte textiel wordt retour aangeboden aan de leverancier of een ander bedrijf dat de textiel of milieuverantwoorde wijze hergebruikt of verwerkt, maar wordt niet verbrand.	Administratieve controle bonnen	Verplicht	Major
7 Afvalfase persoonsgebonden goed	Afgedankt persoonsgebonden goed wordt beschikbaar gesteld voor hergebruik.	Administratieve controle bonnen	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2.2 Eisen aan de communicatie

Communicatie-aspect	Eis	Methode	Afwijkingsniveau
<p>2.2.1 Logo Milieukeur</p> 	<p>Milieukeur is een geregistreerd keurmerk van SMK, dat bedoeld is voor Milieukeur gecertificeerde producten en diensten (in dit certificatieschema gekoppeld aan het gouden niveau van de Milieuthermometer zorgsector). Gebruik van het logo door keurmerkhouders is niet verplicht. Bij toepassing van Milieukeur(logou)itingen zijn de volgende voorwaarden van toepassing:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toepassing van Milieukeur(logou)itingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke goedkeuring van de certificatie-instelling (CI). Toestemming wordt verleend aan de Milieukeurhouder die verantwoordelijk is voor het correct gebruik van Milieukeur(logou)itingen; - Het is toegestaan om Milieukeur(logou)itingen te gebruiken op facturen en briefpapier, op verpakkingen of dienstgerelateerde communicatie, en op promotiemateriaal zoals websites, brochures, en catalogi. Voorwaarde hierbij is dat er een duidelijke relatie is met de gecertificeerde producten of diensten. Het gebruik op bijvoorbeeld briefpapier is niet mogelijk indien dit (ook) gebruikt wordt voor communicatie van niet-Milieukeur gecertificeerde producten of diensten: <ul style="list-style-type: none"> - Wel toegestaan is (voorbeeld): <i>"Bedrijf X heeft Milieukeur voor product/dienst Y"</i>; - Niet toegestaan is (voorbeeld): <i>"Bedrijf X heeft Milieukeur"</i>; - Indien een Milieukeur(logou)uiting wordt toegepast, dan is vermelding van het unieke registratienummer dat toegewezen is door de CI verplicht; - In het unieke registratienummer moet altijd de naam of afkorting van de CI staan vermeld; - Het gebruik van het Milieukeurlogo en het unieke registratienummer is uitsluitend toegestaan in eigen communicatie in relatie tot de eigen producten of diensten met Milieukeur; - Het Milieukeurlogo mag mét of zonder de toevoeging 'Een duurzame keuze' door de certificaathouder worden toegepast in communicatie-uitingen. - De Milieukeur(logou)uiting mag de grootte en opvallendheid van de product-, merken/of handelsnaam niet overtreffen. Slechts communicatie en presentatie als keurmerk is toegestaan. Suggestie dat Milieukeur een handelsmerk zou zijn is niet toegestaan. <p>Voor de eisen aan de (grafische) uitvoering van het logo wordt verwezen naar de 'Richtlijnen logo Milieukeur'. U kunt dit document downloaden via de website: www.milieukeur.nl of aanvragen per e-mail via smk@smk.nl.</p> <p>Productinformatie Milieukeur Indien een tekst over Milieukeur op de verpakking van een product of in relatie tot een dienst wordt geplaatst mag het volgende worden vermeld: 'De criteria van Milieukeur zijn ontwikkeld door SMK en komen tot stand met medewerking en inbreng van producentenorganisaties, detailhandel, overheid, wetenschappers, milieudeskundigen en behartigers van consumentenbelangen. Meer informatie over Milieukeur? SMK, Alexanderveld 7, 2585 DB Den Haag, of www.smk.nl'.</p>	<p>Waarneming: uniek registratienummer wordt gecontroleerd op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - websites - reclamefolders - verpakkingen - advertenties - posters - etc. <p>Toezicht door CI en SMK: Om het keurmerk Milieukeur geloofwaardig te houden (zowel voor inkopers, consumenten als andere keurmerkhouders) worden de regels die zijn gedeponereerd voor het voeren van naam en logo Milieukeur gehandhaafd. In dit verband wordt verwezen naar het juridisch reglement van Milieukeur van 16 juni 2006, artikels 4 (Beeldmerk en tekst) en 5 (Juridische bescherming Milieukeur) en deponering van het collectieve woord-/beeldmerk bij Benelux Merkenbureau (12-08-1992/registratienummer 0516647). Ook de algemene voorwaarden van de Milieu Reclame Code zijn van kracht. ^{a)}</p>	<p>Minor</p>

	<p>Logo Milieukeur Milieukeur is een geregistreerd keurmerk van SMK dat bedoeld is voor Milieukeur gecertificeerde producten en diensten. Bij toepassing van Milieukeur(logo)uitingen zijn de in dit certificatieschema opgenomen voorwaarden van toepassing.</p> <p>Milieukeur - een duurzame keuze De slogan 'Milieukeur - een duurzame keuze' is geregistreerd bij de Slagzinnencommissie van het Genootschap van Reclame (GvR) onder nummer 1001033.</p>		
2.2.2 Andere milieucclaims en milieulogo's	Indien andere milieucclaims dan Milieukeur of andere milieulogo's in relatie tot de zorgaccommodatie/dienst gebruikt worden, dient hiervoor schriftelijk toestemming verkregen te zijn van SMK. Voldaan moet worden aan de Milieu Reclame Code, in het bijzonder artikel 7 'aanduidingen en symbolen'.	Waarneming	Minor
2.2.3 Klachtendossier	<p>De Milieukeurhouder heeft een klachtendossier aangaande de zorgaccommodaties waarvoor Milieukeur is aangevraagd of toegekend, waarin ten minste:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een gedocumenteerde procedure voor registratie van klachten. - Een verplichte registratie, behandeling en afhandeling klachten over producten/diensten met Milieukeurlogo in directe relatie tot onderhavig certificatieschema. - Registratie van klachten binnen 2 werkdagen na binnenkomst . - Het noteren van de klacht met opvolgend nummer, datum, naam klager, korte omschrijving van de afhandeling incl. termijn, datum van afhandeling. - Het twee jaar bewaren van registraties. 	Toetsen aanwezigheid en naleving uitvoering procedure ^{b)}	Minor
2.2.4 Veranderingen Zorgaccommodatie/dienst	De Milieukeurhouder dient ter controle aan de CI zijn voornemen door te geven, dat hij de gecertificeerde zorgaccommodatie/dienst wil gaan veranderen, of andere veranderingen wil gaan doorvoeren die mogelijk betrekking hebben op de certificatievoorwaarden ^{c)} .	Waarneming (minimaal jaarlijkse hercontrole)	Minor

a) De Wet Oneerlijke Handelspraktijken onder toezicht van de Consumentenautoriteit van 15 oktober 2008 verbiedt aanbieders om 'oneerlijke handelspraktijken' toe te passen bij de promotie, verkoop en levering van producten en diensten aan consumenten. Het onterecht vermelden van een keurmerk wordt expliciet genoemd. De Consumentenautoriteit kan bij overtreding een administratieve boete opleggen van maximaal € 450.000,- of een last onder dwangsom.

b) De CI heeft het recht naar aanleiding van een klacht een onafhankelijk onderzoek in te stellen.

c) De CI stelt vast of aanvullend onderzoek noodzakelijk is (zie: Handboek van SMK, Reglement Certificatiesystemen Milieukeur, artikel 7.4). Indien een verandering is doorgevoerd, die nog onderzocht moet worden, schort de CI de certificatie op. Indien een verandering in strijd is met de certificatievoorwaarden of buiten de reikwijdte van het certificatieschema valt, beëindigt, of schort de CI de certificatie op volgens de algemene procedure.

3. Milieu(thermometer/-keur)eisen aan ziekenhuizen, GGZ- en overige intramurale zorginstellingen: locaties met minder dan 30 bewoners met een gecertificeerde centrale hoofdlocatie

Dit hoofdstuk bevat een aanvullend verkort eisenpakket voor kleine locaties met minder dan 30 bewoners, die behoren bij een al met de Milieuthermometer gecertificeerde hoofdlocatie. Uitgangspunt hierbij is dat voor kleine locaties al veel op centraal niveau geregeld is.

De opbouw van dit verkorte eisenpakket is gelijk aan het totale eisenpakket voor de centrale hoofdlocatie en locaties met vanaf 30 bewoners/bedden, maar per thema is alleen een beperkt aantal eisen weergegeven. De nummering van de eisen correspondeert met die van het totale eisenpakket; de 'lege regels' corresponderen met eisen die voor de certificatie van de hoofdlocatie gelden.

3.1 Milieu-eisen

3.1.1 Milieu- en energiemangement

De onderwerpen voor beleid kunnen naar wens samengevoegd worden in één document voor de controle.

Milieu-aspect /onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau a)
1 Wet- en regelgeving	<p>De instelling voldoet aan wet- en regelgeving op het gebied van milieu.</p> <p>Dit betekent:</p> <p>1) De instelling beschikt over een register met van toepassing zijnde milieuwet- en regelgeving (inclusief de kernenergiewetgeving, vanwege ioniserende straling)</p> <p>2) De instelling beschikt indien van toepassing over een geldige milieuvergunning en lozingsvergunning en voldoet aan de hierin gestelde eisen. Indien de instelling onder het activiteitenbesluit valt, voldoet het aan de daarin gestelde eisen.</p> <p>De Activiteitenbesluit Internet Module (AIM) van het ministerie van Infrastructuur en Milieu geeft inzicht in de wetgeving.</p>	<p>Administratieve controle overzicht van wet- en regelgeving en milieuvergunning en lozingsvergunning</p> <p>Ondertekening verklaring van voldoen aan milieuwet- en regelgeving, eventueel in combinatie met correspondentie met het Bevoegd Gezag of een door het Bevoegd Gezag goedgekeurd Plan van Aanpak.</p> <p><i>NB: het tonen van een geldig certificaat ISO 14.001 of EMAS volstaat ook</i></p>	Verplicht	Major

Milieu-aspect /onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau a)
5 Registraties	<p>De instelling registreert milieugegevens (op instelling cq. locatieniveau). De registraties omvatten minimaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kenmerken instelling in m² vloeroppervlak, m³ gebouwinhoud, aantal bedden en aantal fte • energieverbruik per jaar • CO₂-footprint, met emissiefactoren conform de publicatie http://www.co2emissiefactoren.nl en met minimaal meenemen van verbruik brandstoffen voor verwarming, voor opwekken elektra en indien aanwezig stoom, voor inkoop elektra en voor brandstoffen van eigen zakelijk vervoer. <i>Elektra van buitenlandse waterkracht wordt gerekend als grijze stroom voor de CO₂-emissie, want dit levert geen milieuwinst op.</i> • waterverbruik per jaar in m³ • afvalcijfers (kg of m³) per afvalstroom per jaar • milieuklachtenoverzicht (intern en extern) • overzicht milieu-incidenten • uitsluitend voor ziekenhuizen: overzicht en verbruik van de stoffen van de lijst Zeer Zorgwekkende Stoffen en lijst Prioritaire stoffen Kaderrichtlijn Water (KRW) per jaar (type en hoeveelheid in kg) 	<p>Administratieve controle registraties aanwezigheid</p> <p>Bijvoorbeeld met invullen Milieubarometer, (www.milieubarometer.nl), hiermee volgt direct een correct berekende CO₂-footprint</p>	Verplicht	Major

a) Tekortkomingen zijn onderverdeeld in de niveaus major en minor. Bij een major tekortkoming wordt een periode van 1 maand overeengekomen voor het aanpassen van de situatie, bij een minor een periode van maximaal 6 maanden. Een afwijking wat betreft de optionele ('Extra') milieueisen resulteert in het niet (meer) meetellen van deze eis voor het behalen van het bronzen, zilveren of gouden niveau van de Milieuthermometer. Dit kan er toe leiden dat een certificaat op een lager niveau wordt behaald of moet worden ingetrokken, tenzij binnen een periode van 3 maanden de situatie zodanig wordt aangepast dat weer aan de desbetreffende optionele milieueis wordt voldaan (zie paragraaf 4.3).

3.1.2 Energie

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
Indien * staat in kolom type volgt deze eis uit de lijst Erkende Maatregelen Energiebesparing voor de zorgsector welke in 2016 verplicht worden vanuit het Activiteitenbesluit				
Gebouwschil				
1 Isolatie	<p>Bij een gasverbruik < 170.000 m³ per jaar dienen spouwen met voldoende breedte (>50mm) geïsoleerd te zijn. Dit geldt voor het gehele gebouw waar verwarmd of gekoeld wordt.</p> <p>Bij eigendom: maatregel verplicht bij een gasverbruik < 170.000 m³ per jaar</p> <p>Bij huur: maatregel is verplicht bij een gasverbruik < 170.000 m³ per jaar,</p> <ul style="list-style-type: none"> - tenzij de verhuurder aantoonbaar niet mee wil werken en huurcontract nog minder dan 5 jaar loopt, bij herziening of verlenging van het huurcontract dient de maatregel isolatie met de verhuurder geregeld te worden. <p><i>Alternatieve muurisolatie met vergelijkbaar effect voldoet ook.</i></p>	<p>Uit de energieregistratie (eis 2.1.1.5) blijkt het jaarlijkse gasverbruik en of deze eis van toepassing is. Zo ja, dan omvat de controle:</p> <p>Visuele of administratieve controle Technisch Dossier</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
2 Glas (in ramen)	<p>Alle ramen zijn voorzien van dubbel glas (of voorzien van een voorzetraam).</p> <p>Bij vervangen van glas is een U-waarde $\leq 1,5$ W/m².K vereist, ofwel tenminste HR++ glas.</p> <p>Voor monumentale gebouwen geldt deze eis niet.</p> <p>Bij eigendom van gebouw: maatregel verplicht</p> <p>Bij huur: maatregel is verplicht, tenzij de verhuurder op basis van correspondentie aantoonbaar niet mee wil werken en huurcontract nog minder dan 5 jaar loopt, bij herziening huurcontract dient de maatregel dubbel glas met de verhuurder geregeld te worden Voor aanpak voor het vervangen van enkel glas door HR++ glas voldoet een door het bestuur goedgekeurd vervangingsplan over 5 jaar met elk jaar minimaal 20% vervangen.</p>	<p>Visuele controle bij bedrijfsinspectie</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p> <p>Monumentstatus is aan te tonen met verklaring van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (rijksmonument) of verklaring van de gemeente monumentencommissie (gemeentemonument)</p>	Verplicht voor zilver en goud	Major Voor brons: zie 4.3 (indien van toepassing)

Verwarming & koeling				
6 Energie-efficiënte CV ketel	<p>Bij een gasverbruik < 1 miljoen m³ per jaar geldt dat:</p> <p>Indien warmteopwekking plaatsvindt met een CV-ketel, de CV ketel een HR ketel (met condensaatvoer) is.</p> <p>Ketels niet zijnde HR vervangen dienen te worden, en onderdeel te zijn van het door de auditor goedgekeurd vervangingsplan voor ketels voor alle te controleren locaties van de instelling waarbij jaarlijks tenminste 20% van de betreffende ketels wordt vervangen.</p> <p>Ketels voor noodvoorziening of welke in cascade staan en < 500 uren per jaar ingezet worden uitgezonderd zijn.</p> <p>Voor verwarmingssystemen > 100 kW de aanbevelingen uit het keuringsrapport aantoonbaar dienen te zijn opgevolgd/ingepland.</p> <p>Indien de instelling gebruik maakt van stadsverwarming daarvoor geen rendementseisen gelden.</p> <p><i>Indien uit onderzoek aangetoond wordt dat de terugverdientijd > 5 jaar bedraagt is deze maatregel niet verplicht.</i></p>	<p>Uit de energieregistratie (eis 2.1.1.5) blijkt het jaarlijkse gasverbruik en of deze eis van toepassing is. Zo ja, dan omvat de controle:</p> <p>Controle technisch rapport ketel voor verwarmingssystemen > 100kW o.b.v. SCIOS keuring</p> <p>(Cascade opstelling > 100 kW bestaande uit meerdere individuele ketels < 100 kW valt er ook onder.)</p> <p>Stichting Certificatie Inspectie Onderhoud Stookinstallaties (Activiteitenregeling, art. 3.7m, lid 4)</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht* (indien aanwezig)	Major
7 Isolatie verwarmingssysteem	<p>Leidingen en appendages in onverwarmde en technische ruimtes zijn geïsoleerd.</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
8 Lage Temperatuur Verwarming	<p>Gebouw is (deels) voorzien van lage temperatuurverwarming met retourwatertemperatuur < 35 °C</p> <p>Minimaal 25 % van het gebouwoppervlak</p>	<p>Visuele controle en administratieve controle technisch dossier</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
9 Productie warm tapwater met gasboiler	<p>De gasboiler is een HR boiler, of een HR combiketel.</p> <p><i>De HR boiler benut de latente warmte uit rookgas en heeft condensaatvoer.</i></p> <p>Indien de gasboiler een VR boiler is van ≥ 10 jaar oud voldoet:</p>	<p>Administratieve controle technisch dossier</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan</p>	Verplicht* (indien aanwezig en boiler >10 jaar oud)	Major

	<p>Een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p> <p>Stoomketels voor warmwaterproductie zijn alleen toegestaan, indien minimaal 50% van de voor de warmwaterproductie benodigde warmte door stadsverwarming wordt geleverd of door andere restwarmte, bijvoorbeeld van de WKK.</p> <p><i>Indien uit onderzoek aangetoond wordt dat de terugverdientijd > 5 jaar bedraagt is deze maatregel niet verplicht.</i></p>	(MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.		
10 Productie warm tapwater anders	<p>Warm water wordt geproduceerd met behulp van een warmtepompboiler, warmtekrachtkoppeling (WKK), warmteterugwinning uit ventilatielucht, of zonnecollectoren.</p> <p>Stadsverwarming voor verwarming tapwater voldoet ook.</p>	Visuele of administratieve controle bij bedrijfsinspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
ventilatie				
11 Warmte uit ventilatielucht terugwinnen (WTW)	<p>Indien gebalanceerde ventilatie in het gebouw aanwezig is, daar waar dit is toegestaan o.b.v. hygiëne en infectiepreventie, is Twin-coil, warmtewiel of tegenstroom Warmteterugwinning (WTW) toegepast om warmte uit retour ventilatielucht terug te winnen.</p> <p>Indien WTW gefaseerd wordt toegepast voldoet: Een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p>	<p>Administratieve controle en Technisch Dossier</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
Elektriciteits-productie of inkoop				
13 Duurzame elektriciteit: eigen productie	In de instelling wordt voor de interne bedrijfsvoering voor minimaal 10% gebruik gemaakt van duurzame energiebronnen voor elektra (eigen productie), zoals zonne-energie, windenergie of biomassa (voor de WKK).	Administratieve controle (% van totaal elektra verbruik)	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
Verlichting				
15 TL8-verlichting vervangen	<p>Verlichting die meer dan 30 uur per week brand heeft ten minste een lumen/Watt verhouding van 100 lm/W en een levensduur van tenminste 40.000 uur.</p> <p>Indien de verlichting gefaseerd wordt vervangen voldoet</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan</p>	Verplicht*	Major

	<p>een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p> <p><u>Toelichting:</u> Dit houdt in dat de TL8 verlichting met conventionele voorschakelapparatuur en meer dan 1.500 uur/jaar in gebruik (6 uur per dag, 5 dagen per week) vervangen is door bijvoorbeeld T5 of L80B50 voor LED.</p>	(MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.		
16 Halogeenlampen vervangen	<p>Halogeenlampen die meer dan 4 uur per dag branden dienen vervangen te zijn door (retrofit) LED lampen.</p> <p>Indien verlichting gefaseerd wordt vervangen voldoet: een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de 2^e controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
17 Buitenverlichting	<p>Buitenverlichting is LED, hoogfrequente TL (T5) of lage- of hogedruk natriumlampen en voorzien van een schemerschakelaar en/of tijdschakelaar en evt. bewegingsmelder.</p> <p>Indien verlichting gefaseerd wordt vervangen voldoet: Een door het bestuur goedgekeurd investeringsplan voor vervanging binnen 2 jaar. Bij uiterlijk de controle dient de vervanging dan plaatsgevonden te hebben.</p>	<p>Visuele controle</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
Regelaars en good housekeeping				
18 Regelaars inzetten en optimaal inregelen	<p>Voorkom verspilling energie van klimaatinstallatie, apparatuur, verlichting en ventilatie minimaal door onderstaande punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Optimaliserende regeling (slimme thermostaat) aanbrengen voor slim inschakelen van de verwarmingsinstallatie. Dit kan bijvoorbeeld ook via een gebouwbeheerssysteem - De CV-watertemperatuur wordt weersafhankelijk geregeld en goed ingesteld. Dit kan bijvoorbeeld ook via een gebouwbeheerssysteem - Er wordt niet gelijktijdig gekoeld en verwarmd. - Uitschakelen verlichting daar waar deze niet nodig is, middels een veegschakeling, daglichtregeling of aanwezigheidsdetectie. 	<p>Visuele controle en administratieve controle technisch dossier,</p> <p>verklaring van technische dienst bij controle over aanwezigheid regeling en goede instelling regeling</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major

	<ul style="list-style-type: none"> - Uitschakelen ventilatie of lager schakelen ventilatie (toerenregeling /frequentieregeling) met een tijdschakelaar of met gebouwbeheerssysteem voor in ieder geval de ruimtes die 's nachts niet in gebruik zijn. 			
19 Good housekeeping	<p>Instructie voor technische dienst voor de onderstaande punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Goed ingeregeld zijn van de ruimtetemperatuur en tijden (nacht- en weekend verlaging) o.a. met de stooklijn. - Bij gebouwkoeling: goed ingeregeld zijn van de ruimtetemperatuur en tijden. - Er wordt niet gelijktijdig gekoeld en verwarmd. - Er zijn instructies voor medewerkers minimaal voor: <ul style="list-style-type: none"> • Dichtdraaien verwarming daar waar deze niet nodig is. • Dichtdraaien koeling daar waar deze niet nodig is. • Sluiten ramen en deuren daar waar het kan om energie te besparen • Uitschakelen verlichting daar waar deze niet nodig is. • Uitschakelen PC's en apparatuur als ze niet in gebruik zijn. 	<p>Visuele controle en administratieve controle technisch dossier,</p> <p>Verklaring met betrekking tot instructies goed inregelen</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht	Major
Vervanging-investering				
20 Lijst vervanging-investeringen	<p>Een lijst is opgesteld van gebouwdelen en apparatuur die binnen drie jaar vervangen worden en hoe dan rekening wordt gehouden met "erkende maatregelen voor energiebesparing" (o.a. voor dakbedekking, ramen, deuren, verwarmingsketel, pompen, warmwaterinstallaties, stoomketel, ventilatiesysteem, verlichting)</p> <p>Dit is tevens onderdeel van het meerjarenonderhoudsplan of lange termijnonderhoudsplan.</p>	<p>administratieve controle aanwezigheid lijst en meerjarenonderhoudsplan,</p> <p>Een door het bevoegd gezag goedgekeurd Energie Efficiency Plan (MJA3 max 2 jaar oud) of EBP van max vier jaar oud voldoet ook.</p>	Verplicht*	Major
Voorlichting				
21 Actie voor personeel thuis	<p>Voor het stimuleren van energiebewustzijn en bijdragen aan minder energieverbruik bij medewerkers in de privé sfeer voert een instelling jaarlijks tenminste 1 actie uit die daaraan bijdraagt,</p> <p>Bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een collectief aanbod aan medewerkers voor thuis - isoleren eigen huis 	<p>administratieve controle</p> <p>Alleen de acties van de laatste 12 maanden zijn hier geldend.</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

	<ul style="list-style-type: none"> - Ledlampen - PV panelen - elektrische fiets Zie voor meer voorbeelden www.milieuplatform.nl			
--	---	--	--	--

3.1.3 Water

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Debiet douches, wastafels en tappunten	<p>Uit de tappunten bij wastafels en spoelbakken komt niet meer dan 8,5 l/min (exclusief keuken en tappunten voor schoonmaak).</p> <p>Uit de douches komt niet meer dan 8,5 l/min. Uitzondering: bij toepassing van goed functionerende drukknoppen (maximaal 15 seconden water per keer) vervalt de eis van maximaal 8,5 l/min.</p> <p>Deze eis geldt voor: Brons: tenminste 50% van de waterpunten Zilver: tenminste 75% van de waterpunten Goud: tenminste 95% van de waterpunten</p> <p>Deze eis is niet van toepassing indien uit onderzoek blijkt dat i.v.m. legionellabestrijding een hoger debiet of doorspoeling regelmatig nodig is.</p> <p>Deze eis is niet van toepassing voor nooddouches.</p>	<p>Visuele controle en metingen met behulp van gekalibreerde watermeter (steekproef verdeeld over de locatie(s))</p> <p>Doorvoer mengkranen en douches wordt door de auditor gemeten bij alleen koud of alleen warmwaterstroom</p> <p>Instelling heeft op verzoek een watermeter voor controleur beschikbaar of een maatkan.</p> <p>Een lijst met tappunten en kraantype met specificatiewelke voldoen aan de eis voldoet ook.</p>	Verplicht	Major
3 Onderhoud schema kranen, e.d.	<p>Een onderhoudsschema of meldingssysteem is beschikbaar om lekkende kranen, stortbakken e.d. op te sporen.</p> <p>Voor zorginstellingen bij bewonersvoorzieningen de meldingen bijvoorbeeld via de huishoudelijke dienst</p>	Administratieve controle aanwezigheid	Verplicht	Major

3.1.4 Afvalwater

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Chemicaliën, en medicijnen in afvalwater preventie	Aantoonbare preventie van het lozen van chemicaliën en medicijnen (b.v. instructie inzamelen chemisch afval, handboeken, procedures, werkplekinstructiekaarten, etc.).	Administratieve controle interne voorschriften en interview met medewerker van de werkvloer	Verplicht	Major

3.1.5 Bodem

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau

3.1.6 Lucht

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau

3.1.7 Afval

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Afvalscheiding	<p>Er is minimaal een per component gescheiden inzameling en verwerking via duidelijke inzamelsystemen van de volgende afvalstromen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oud papier/karton, • kunststof verpakkingsfolie, • glas, • cartridges, • specifiek ziekenhuisafval, • elektrische en elektronische apparatuur, • gevaarlijk afval <p>Aanvullend geldt de plicht tot afvalscheiding conform de eisen van het activiteitenbesluit.</p> <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van inzamelmiddelen voor die afvalstromen die relevant zijn en voorlichting door een poster op het gebied van afvalscheiding.</p>	<p>Visuele controle aanwezigheid inzamelmiddelen en afvalinstructie of administratieve controle afvalregistratie bij bedrijfsinspectie, of voorlichtingsposter in geval afvalscheiding in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.</p>	Verplicht	Major
3 Kunststofafval	<p>Er is naast kunststof verpakkingsfolie inzameling ook inzameling van overig kunststof verpakkingsafval (zoals jerrycans, flessen, flacons, enz)</p>	<p>Visuele of administratieve controle</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
4 Incontinentiemateriaal preventie	<p>Er is voor tenminste 50% gebruik van incontinentiemateriaal met ingebouwde vochtindicator</p>	<p>Visuele of administratieve controle</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
5 Incontinentiemateriaal verwerking	<p>Er is een gescheiden inzameling en verwerking van incontinentiemateriaal</p>	<p>Visuele of administratieve controle</p>	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

3.1.8 Hinder

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau

3.1.9 Gevaarlijke stoffen

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
2 Opslag	De opslag van chemicaliën en gevaarlijk afval (vast, vloeibaar en gas) op de werkplekken voldoet aan de eisen in de milieuvergunning (Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen , PGS).	Visuele controle en administratieve controle plan van aanpak (steekproef)	Verplicht	Major
3 Toegang tot gevaarsinformatie	Op elke werkplek waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt zijn actuele veiligheidsinformatiebladen en werkplek-instructiekaarten beschikbaar van de aanwezige stoffen. Dit kan digitaal of op papier zijn.	Visuele controle op aanwezigheid (steekproef) (Bijv. gebruik van de Gevaarlijke Stoffen Applicatie Zorg: www.milieuplatform.nl)	Verplicht	Major

3.1.10 Catering en voeding

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
1 Preventie van Swill (voedselafval)	De instelling voorkomt de productie van etensresten door - op maat inkopen - vaststellen van de persoonlijke etensbehoefte	Administratieve controle maatregelen en interview, dan wel visuele controle voorlichtingsmateriaal (poster) ter voorkoming van de productie van	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
	<p>- op maat koken.</p> <p>Dit kan bijvoorbeeld door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • op de dag zelf de maaltijdbehoefte opnemen • keuze uit klein, middel of grote portie • afbestellen maaltijden indien dit niet meer nodig is • de keuzemogelijkheden tussen verschillende gerechten beperken • warme maaltijden 's avonds verstrekken (minder bewoners-patiënten zijn 's avonds onverwacht afwezig) • werken met ingevroren maaltijden • een keuzemogelijkheid geven in grote en kleine porties • met broodwagens de broodmaaltijd verstrekken <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van voorlichting door een poster ter voorkoming van de productie van etensresten.</p>	<p>etensresten in geval dit in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.</p>		

3.1.11 Reiniging

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Schoonmaak-plan	<p>Er is een stappenplan schoonmaak aanwezig voor gebouw (incl. keuken), waarbij het gebruik van middelen en water wordt geminimaliseerd. Het stappenplan dient te zijn opgesteld door een vakbekwame adviseur of een vakbekwame werknemer van het bedrijf.</p>	<p>Administratieve controle stappenplan, werkinstructies of registratie; en check bij een schoonmaker.</p> <p>Vakbekwaam houdt in dat de opsteller met opleidingscertificaten en/of getuigschriften dan wel door relevante ervaring van</p>	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
		minimaal één jaar, bijvoorbeeld als milieucoördinator, kan aantonen dat hij/zij in staat is om milieu-efficiënte en adequate schoonmaak in de zorgsector te kunnen realiseren. Deze kwalificaties moeten inzichtelijk zijn.		
2 Reinigingsmiddelen voor reinigen ruimten en sanitair	<p>Er wordt alleen gebruik gemaakt van minder milieubelastende schoonmaakmiddelen. Dit wil zeggen klasse B of C van de Algemene Beoordelings Methodiek A). (A alleen met toestemming van Bevoegd Gezag).</p> <p>Of:</p> <p>Voor minimaal 50% (op basis van inkoopbedrag) wordt gebruik gemaakt van minder milieubelastende schoonmaakmiddelen (deze voldoen aantoonbaar aan de eisen van EU Ecolabel of Nordic Swan).</p> <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het aantoonbaar aanbieden van voorlichting door bijv. een poster over minder milieubelastende schoonmaakmiddelen.</p>	<p>Controle registratie klassen en eventueel toestemming Bevoegd Gezag</p> <p>Of:</p> <p>Visuele controle van de inkoop(administratie) en van de aanwezige voorraad van het assortiment schoonmaakmiddelen en de specificaties van de schoonmaakmiddelen bij elk initieel en/of controle-onderzoek op locatie. Bij uitbesteding van schoonmaak moet de duurzaamheidsprestatie van de schoonmaakdienst volgens eis 2 worden aangetoond met inkoopfacturen of specificaties in het contract, dan wel voorlichtingsposter over minder milieubelastende schoonmaakmiddelen in geval de inkoop en het gebruik van reinigingsmiddelen in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een organisatieschema of uit behandelprotocollen.</p> <p>Een geldig certificaat van EU Ecolabel of Nordic Swan volstaat om de verminderde milieubelasting van de schoonmaakmiddelen aan te tonen.</p>	Verplicht	Major
3 Doseersysteem	<p>De instelling hanteert een doseersysteem van schoonmaakmiddelen. Onder andere een doseerstation of een mobiel doseerapparaat of een doseerdop op de fles en toepassing van navulbare verpakkingen.</p> <p>In geval deze taak in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, volstaat het</p>	<p>Visuele controle doseersysteem, dan wel voorlichtingsposter over dosering van schoonmaakmiddelen in geval het gebruik van reinigingsmiddelen in het kader van passende zorg geheel bij de patiënten/bewoners is neergelegd, blijkt uit een verklaring van de instelling of uit een</p>	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
	aantoonbaar aanbieden van voorlichting door een poster over de dosering van schoonmaakmiddelen.	organisatieschema of uit behandelprotocollen.		
4 Extern schoonmaakbedrijf	Het externe schoonmaakbedrijf beschikt over een milieumanagementsysteem.	Administratieve controle geldig ISO 14.001 certificaat, Milieubarometercertificaat of milieumanagement review van het schoonmaakbedrijf uitgevoerd door de zorginstelling.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

3.1.12 Schoon en zuinig vervoer

Toelichting:

De eisen voor het thema vervoer worden verschillend beleefd in de Randstad en in de minder druk bewoonde gebieden. Daar is het OV vaak minimaal en geen optie voor woon-werkverkeer. Daar vindt men de beschreven eisen door afwezigheid van alternatieven soms overdreven. Het thema autogebruik is desondanks opgenomen omdat het fors bijdraagt aan de totale milieubelasting van de instelling.

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
6 Bevorderen fietsgebruik en OV en verminderen autogebruik voor woon-werkverkeer	Voor woon/werkverkeer bevordert de instelling het fietsgebruik door minimaal 3 maatregelen en stimuleert de instelling het gebruik van het openbaar vervoer (OV) door minimaal 2 maatregelen. Maatregelen ter bevordering van het fietsgebruik zijn bijvoorbeeld : - regeling fiets-van-de-zaak - goede fietsenstalling voor personeel en bezoekers - vergoeding stallingskosten op station - communicatie over fietsmogelijkheden - verhuisregelingen Maatregelen ter stimulering van het OV-gebruik zijn bijvoorbeeld - zorgen voor bereikbaarheid met OV - communicatie OV-mogelijkheden/dienstregelingen/etc. - aanbieden OV-abonnement - aanbieden pendeldienst	Administratieve controle	Verplicht	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
7 Communicatie parkeerbeleid en bereikbaarheid	De instelling communiceert naar medewerkers, patiënten en bezoekers omtrent het parkeerbeleid (wat het actuele parkeerbeleid inhoudt en hoe controle en handhaving plaatsvindt) en de bereikbaarheid met het Openbaar Vervoer (OV) en de fiets. De instelling plaatst daartoe minimaal een routebeschrijving voor bereikbaarheid met fiets en OV op de website van de instelling en communiceert aantoonbaar intern richting medewerkers.	Administratieve controle communicatie middelen	Verplicht	Major
8 Oplaadpalen voor scootmobiel en fietsers	Op het terrein is een voorziening voor het elektrisch opladen van scootmobiel en elektrische fietsen voor personeel én bezoekers	Administratieve / visuele controle	Extra	Zie 4.3 (indien van toepassing)

3.1.13 Inkoopbeleid

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau

3.1.14 Vastgoed/verbouw/renovatie

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings-niveau
1 Schilderwerk	Ten minste 50% van de uitgaven voor het binnenschilderwerk moet worden besteed aan schilderwerk met binnenverven en vernissen waaraan een milieukeurmerk van ISO-type I ^a) is toegekend, of die aantoonbaar voldoen aan de eisen van deze keurmerken.	Administratieve controle facturen, contracten of huisstijlboeken Een geldig certificaat van een ISO-type I ^a milieukeurmerk volstaat om de milieukwaliteit van de verf aan te tonen.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

2 Preventief onderhoud schilderwerk	Voor het buitenschilderwerk is "preventie onderhoud" onderdeel van de opdracht	Administratieve controle van opdrachtverstrekking	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)
3 Gehuurde gebouwen	Bij het nieuw afsluiten van huurcontracten worden minimumeisen aangehouden. Deze betreffen tenminste: - Energielabel minimaal A. Indien een energielabel B, C of nog lager is dan zijn aanvullende maatregelen verplicht conform het EPA-maatwerkadvies. Hierbij gaat het om een verbetering binnen twee jaar tot energielabel A.	Administratieve controle van beleidsdocument op dit punt of huurcontract met bepalingen op dit punt.	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

a) Milieukeurmerk overeenkomstig de ISO-norm 14024, zoals bijvoorbeeld Europees Ecolabel, Nordic Swan (Noord-Europese landen), Blaue Engel (Duitsland) en NF Environnement (Frankrijk).

3.1.15 Groenbeheer

Milieu-aspect/ onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings- niveau
3 Onkruidbestrijding op verhardingen	Toepassen van onkruidbestrijdingsmiddelen volgens de DOB-methode (Duurzaam Onkruid Beheer).	Administratieve controle N.B. Het overleggen van een geldig certificaat van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer minimaal niveau brons volstaat ook.	Extra	Major
6 Dak- of gevelbegroeiing	Tenminste 20% van dak of gevel is begroeid met vegetatie	Visuele inspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

Milieu-aspect/ onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings- niveau
13 Voorlichtingsbord natuur & milieu	Aanwezig en prominent zichtbaar geplaatst voorlichtingsbord over de buitenruimte met informatie over het bijv. het natuurlijk beheer / biodiversiteit /voorkomende diersoorten.	Visuele inspectie	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

3.1.16 Papier

Milieu- aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings- niveau
4 Retourzenden	Ongewenst drukwerk en onbestelbare post worden retour gezonden.	Controle in postkamer	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

3.1.17 Textiel

Milieu- aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkings- niveau
5 Reinigingsmachine	De wasmachines en wasdrogers op de afdelingen hebben minimaal een milieuklasse A, hotfill of zijn semi-industrieel. Als dit nog niet het geval is, dan is er een vervangingsplan in maximaal 5 jaar.	Administratieve controle Indien bij de initiële keuring een plan als bewijsmiddel is ingediend, dan moet bij de volgende controle(s) worden onderzocht of	Verplicht (indien van toepas- sing)	Major

Milieu-aspect/onderwerp	Eis	Controlemethode	Type	Afwijkingsniveau
		dit plan binnen 5 jaar is uitgevoerd om aan de eis te voldoen.		
6 Afvalfase	Afgedankte textiel wordt retour aangeboden aan de leverancier of een ander bedrijf dat de textiel of milieuverantwoorde wijze hergebruikt of verwerkt, maar wordt niet verbrand.	Administratieve controle bonnen	Verplicht	Major
7 Afvalfase persoonsgebonden goed	Afgedankt persoonsgebonden goed wordt beschikbaar gesteld voor hergebruik.	Administratieve controle bonnen	Extra	zie 4.3 (indien van toepassing)

3.2 Eisen aan de communicatie

Communicatie-aspect	Eis	Methode	Afwijkingsniveau
3.2.1 Logo Milieukeur 	<p>Milieukeur is een geregistreerd keurmerk van SMK, dat bedoeld is voor Milieukeur gecertificeerde producten en diensten (in dit certificatieschema gekoppeld aan het gouden niveau van de Milieuthermometer zorgsector). Gebruik van het logo door keurmerkhouders is niet verplicht. Bij toepassing van Milieukeur(logou)itingen zijn de volgende voorwaarden van toepassing:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toepassing van Milieukeur(logou)itingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke goedkeuring van de certificatie-instelling (CI). Toestemming wordt verleend aan de Milieukeurhouder die verantwoordelijk is voor het correct gebruik van Milieukeur(logou)itingen; - Het is toegestaan om Milieukeur(logou)itingen te gebruiken op facturen en briefpapier, op verpakkingen of dienstgerelateerde communicatie, en op promotiemateriaal zoals websites, brochures, en catalogi. Voorwaarde hierbij is dat er een duidelijke relatie is met de gecertificeerde producten of diensten. Het gebruik op bijvoorbeeld briefpapier is niet mogelijk indien dit (ook) gebruikt wordt voor communicatie van niet-Milieukeur gecertificeerde producten of diensten: <ul style="list-style-type: none"> - Wel toegestaan is (voorbeeld): "Bedrijf X heeft Milieukeur voor product/dienst Y"; - Niet toegestaan is (voorbeeld): "Bedrijf X heeft Milieukeur"; - Indien een Milieukeur(logou)uiting wordt toegepast, dan is vermelding van het unieke registratienummer dat toegewezen is door de CI verplicht; - In het unieke registratienummer moet altijd de naam of afkorting van de CI staan vermeld; - Het gebruik van het Milieukeurlogo en het unieke registratienummer is uitsluitend toegestaan in eigen communicatie in relatie tot de eigen producten of diensten met Milieukeur; 	<p>Waarneming: uniek registratienummer wordt gecontroleerd op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - websites - reclamefolders - verpakkingen - advertenties - posters - etc. <p>Toezicht door CI en SMK: Om het keurmerk Milieukeur geloofwaardig te houden (zowel voor inkopers, consumenten als andere keurmerkhouders) worden de regels die zijn gedeponereerd voor het voeren van naam en logo Milieukeur gehandhaafd. In dit verband wordt verwezen naar het juridisch reglement van Milieukeur van 16 juni 2006, artikels 4 (Beeldmerk en tekst) en 5 (Juridische bescherming Milieukeur) en deponering van het collectieve woord-/beeldmerk bij Benelux Merkenbureau (12-08-</p>	Minor

	<ul style="list-style-type: none"> - Het Milieukeurlogo mag mét of zonder de toevoeging 'Een duurzame keuze' door de certificaathouder worden toegepast in communicatie-uitingen. - De Milieukeur(logo)uiting mag de grootte en opvallendheid van de product-, merken/of handelsnaam niet overtreffen. Slechts communicatie en presentatie als keurmerk is toegestaan. Suggestie dat Milieukeur een handelsmerk zou zijn is niet toegestaan. <p>Voor de eisen aan de (grafische) uitvoering van het logo wordt verwezen naar de 'Richtlijnen logo Milieukeur'. U kunt dit document downloaden via de website: www.milieukeur.nl of aanvragen per e-mail via smk@smk.nl.</p> <p>Productinformatie Milieukeur Indien een tekst over Milieukeur op de verpakking van een product of in relatie tot een dienst wordt geplaatst mag het volgende worden vermeld: 'De criteria van Milieukeur zijn ontwikkeld door SMK en komen tot stand met medewerking en inbreng van producentenorganisaties, detailhandel, overheid, wetenschappers, milieudeskundigen en behartigers van consumentenbelangen. Meer informatie over Milieukeur? SMK, Alexanderveld 7, 2585 DB Den Haag, of www.smk.nl'.</p> <p>Logo Milieukeur Milieukeur is een geregistreerd keurmerk van SMK dat bedoeld is voor Milieukeur gecertificeerde producten en diensten. Bij toepassing van Milieukeur(logo)uitingen zijn de in dit certificatieschema opgenomen voorwaarden van toepassing.</p> <p>Milieukeur - een duurzame keuze De slogan 'Milieukeur - een duurzame keuze' is geregistreerd bij de Slagzinnencommissie van het Genootschap van Reclame (GvR) onder nummer 1001033.</p>	1992/registratienummer 0516647). Ook de algemene voorwaarden van de Milieu Reclame Code zijn van kracht. a)	
3.2.2 Andere milieucclaims en milieulogo's	Indien andere milieucclaims dan Milieukeur of andere milieulogo's in relatie tot de zorgaccommodatie/dienst gebruikt worden, dient hiervoor schriftelijk toestemming verkregen te zijn van SMK. Voldaan moet worden aan de Milieu Reclame Code, in het bijzonder artikel 7 'aanduidingen en symbolen'.	Waarneming	Minor
3.2.4 Veranderingen Zorgaccommodatie/dienst	De Milieukeurhouder dient ter controle aan de CI zijn voornemen door te geven, dat hij de gecertificeerde zorgaccommodatie/dienst wil gaan veranderen, of andere veranderingen wil gaan doorvoeren die mogelijk betrekking hebben op de certificatievoorwaarden ⁶⁾ .	Waarneming (minimaal jaarlijkse hercontrole)	Minor

a) De Wet Oneerlijke Handelspraktijken onder toezicht van de Consumentenautoriteit van 15 oktober 2008 verbiedt aanbieders om 'oneerlijke handelspraktijken' toe te passen bij de promotie, verkoop en levering van producten en diensten aan consumenten. Het onterecht vermelden van een keurmerk wordt expliciet genoemd. De Consumentenautoriteit kan bij overtreding een administratieve boete opleggen van maximaal € 450.000,- of een last onder dwangsom.

b) De CI heeft het recht naar aanleiding van een klacht een onafhankelijk onderzoek in te stellen.

c) De CI stelt vast of aanvullend onderzoek noodzakelijk is (zie: Handboek van SMK, Reglement Certificatiesystemen Milieukeur, artikel 7.4). Indien een verandering is doorgevoerd, die nog onderzocht moet worden, schort de CI de certificatie op. Indien een verandering in strijd is met de certificatievoorwaarden of buiten de reikwijdte van het certificatieschema valt, beëindigt, of schort de CI de certificatie op volgens de algemene procedure.

4. Eisen aan de certificatieprocedure

4.1 Handboek SMK en Raad voor Accreditatie

De algemene principes voor onderzoek en toezicht zijn beschreven in het Handboek van SMK. Deze principes gelden ook voor het certificatieschema Milieuthermometer zorgsector. De certificering wordt in overeenstemming met de norm 17065:2012 verricht door een certificatie-instelling geaccrediteerd door de Raad voor Accreditatie voor het desbetreffende certificatieschema. De certificatie-instelling (CI) moet zich houden aan het Handboek van SMK en accreditatie van de Raad voor Accreditatie hebben (aangevraagd) voor het certificatieschema Milieuthermometer zorgsector voor wat betreft het gouden niveau, dat gekoppeld is aan Milieukeur, waarvoor zij een licentie met SMK moet hebben afgesloten. De certificatie-instelling dient zich aan te melden bij de Raad voor Accreditatie. Een kopie van de ontvangstbevestiging van de Raad voor Accreditatie van deze aanmelding dient de certificatie-instelling binnen een week na ontvangst naar SMK te sturen. De accreditatie dient binnen een jaar na aanmelding gerealiseerd te zijn. Indien deze termijn overschreden wordt, dient de certificatie-instelling dit met opgave van redenen te melden bij SMK.

4.2 Onderzoeksmethode certificatie-instelling

Indien verwezen wordt naar een genormaliseerde onderzoeksmethode geldt de daarin aangegeven steekproefgrootte en wijze van bemonsteren. Indien de steekproefgrootte niet bekend is geldt in het algemeen een steekproef van twee, waarbij aan één monster de bepaling wordt verricht. De tweede dient als referentiemonster voor het geval de onderzoekresultaten vragen oproepen. Uit de rapportage moet blijken dat het monster representatief is voor het te certificeren product. Daartoe dient het monster te worden genomen door de CI of door een onafhankelijke onderzoeksinstelling onder toezicht van, of in opdracht van de CI. De CI beschikt over een gedocumenteerde procedure voor monsternamen en –beheer; de betrokken (waren)onderzoeker dient conform deze procedure te kunnen bemonsteren. Als de interpretatie van de bepaling aan het monster vragen oproept dan prevaleren de resultaten van het referentiemonster boven de resultaten van het eerste onderzoek.

Indien het onderzoek is gebaseerd op administratieve bescheiden van de aanvrager dan dient de steekproef in de tijd minstens een maand te bedragen.

Voor het behalen van brons, zilver of het gouden niveau van de Milieuthermometer (=Milieukeur), dient een instelling altijd een initieel onderzoek te ondergaan. Daarna dient jaarlijks een controle-onderzoek plaats te vinden door de certificerende instelling. Onder het initieel onderzoek, dat uit meerdere deelonderzoeken kan bestaan, wordt verstaan het onderzoek voorafgaand aan de certificatie. Bij het initieel onderzoek dient de certificerende instelling vast te stellen dat aan alle eisen wordt voldaan. De controle vindt plaats d.m.v. technische dossiers, documenten, bedrijfsinspectie (visuele en fysieke controles) en controle op administratieve gegevens, bijvoorbeeld ten aanzien van inkoop. Bij jaarlijkse controle dient te worden aangetoond dat het nog steeds om dezelfde zorgaccommodatie gaat en wordt een bedrijfsinspectie (visuele en fysieke controles) uitgevoerd. Tevens dient in ieder geval het klachtendossier te worden beoordeeld (communicatie-eis 2.2.3).

Als een instelling meerdere gebouwen of vestigingen kent moet de centrale organisatie van deze instelling voor alle locaties aantonen dat aan alle relevante eisen wordt voldaan. Niet alle locaties hoeven geïnspecteerd te worden, maar met behulp van de volgende formules kan de omvang van een steekproef worden bepaald om de visuele en fysieke controle uit te voeren, zoals vereist bij bepaalde milieuaspecten:

- initieel onderzoek: wortel van het aantal locaties¹

---

¹ Afronding naar boven

- jaarlijkse of tussentijdse controles: $0,6 \cdot \sqrt{\text{aantal locaties}^2}$.

Uit de rapportage moet blijken dat de steekproef representatief is voor de te certificeren instelling. Als een kleine instelling met minder dan 30 bewoners onderdeel uitmaakt van de steekproef, geldt daarvoor het verkorte eisenpakket in hoofdstuk 3. Als de steekproef uitsluitend uit zulke kleine locaties bestaat, worden deze gecontroleerd op basis van het verkorte eisenpakket, maar geldt nadrukkelijk dat de hoofdlocatie op alle eisen is gecontroleerd en aan alle relevante eisen voldoet. Daartoe dient een controle te worden gedaan door de onafhankelijke onderzoeksinstelling of op aanwijzing van deze onderzoeksinstelling. Bij jaarlijkse of tussentijdse controles dienen de te bezoeken locaties door de jaren heen te worden afgewisseld.

In bijlage 2 van het Handboek van SMK wordt onder *1 aangegeven waaraan een 'technisch dossier dat door de CI wordt onderzocht, dient te voldoen. Een 'technisch dossier' omvat bij voorkeur door derden uitgevoerd laboratoriumonderzoek en/of door derden gecontroleerde (door de fabrikant geregistreerde) gegevens over ontwerp, constructie, specificaties van materialen, certificaten van toeleveranciers etc. Voor kleur- en geurstoffen geldt dat een bevestiging van de toeleverancier dat aan de eis wordt voldaan, voldoende is.

Wanneer de aanvrager verplicht is verklaringen, documentatie, analyses, testverslagen of ander bewijsmateriaal in te dienen waaruit blijkt dat aan de criteria wordt voldaan, kunnen deze afkomstig zijn van de aanvrager en/of diens leverancier(s).

Indien (een deel van) het onderzoek wordt gebaseerd op laboratoriumonderzoek, dient de CI te verifiëren of het betrokken laboratorium:

- erkend is door de Raad voor Accreditatie (of een gelijkwaardige accreditatie-instelling, aangesloten bij IAF (International Accreditation Forum) en/of EA (European co-operation for Accreditation) op basis van ISO 17025 of een gelijkwaardige internationale norm). Hierbij dient tenminste de scope van de accreditatie qua werkveld, techniek en testmethode overeen te komen met de in dit certificatieschema genoemde testen;

of

- aantoonbaar voldoet aan de relevante eisen van ISO 17025. Van niet-geaccrediteerde laboratoria houdt de CI een register bij, inclusief een onderbouwing en verantwoording van de selectie. Voor deze laboratoria vindt om de twee jaar een bijwoning van een test plaats door de CI, zodat kan worden vastgesteld dat het laboratorium blijvend voldoet aan de relevante eisen van ISO 17025.

De CI heeft een procedure om het functioneren van laboratoria te volgen en te beoordelen; de betrokken (waren)onderzoeker is in staat risico's voor bedreiging van de onafhankelijkheid te onderkennen.

Voorafgaand aan de aanvraag voor certificatie verkregen laboratoriumresultaten zijn maximaal drie jaar geldig. Indien nodig kunnen de certificatie-instellingen aanvullende documentatie vragen, onafhankelijke controles uitvoeren of een bijwoning op een laboratorium uitvoeren om vast te stellen of kan worden verwezen naar bepaalde laboratoriumresultaten.

Tussentijdse controle vindt plaats als binnengekomen klachten daartoe aanleiding geven. De certificatie-instelling zal in ieder geval een aanvullende administratieve en/of fysieke controle uitvoeren indien:

- de certificatie-instelling gegronde klachten heeft ontvangen over het niet naleven van de criteria door de certificaathouder;
- de certificatie-instelling en de certificaathouder specifieke afspraken hebben gemaakt over het oplossen van afwijkingen;

de certificatie-instelling dit om andere redenen nodig acht om naleving van de relevante criteria te waarborgen.

De certificatie-instelling voert haar inspecties uit conform de eisen zoals vastgelegd in de norm NEN-EN-ISO/IEC 17065:2012 en het certificatieschema, eventueel met aanvullende interpretaties en de licentie-overeenkomst met SMK. In het geval van een onaangekondigde audit mag deze maximaal 1 werkdag van tevoren worden gemeld zodat de certificaathouder de tijd heeft om de benodigde data te verzamelen. De certificaathouder mag de onaangekondigde audit eenmaal om zwaarwegende redenen uitstellen.

---

² Afronding naar boven
Milieuthermometer Zorg-s.4

4.3 Beoordelingsmethode certificatie-instelling

De Milieuthermometer is ingedeeld in drie niveaus, te weten brons, zilver en goud. Het gouden niveau is gekoppeld aan Milieukeur. Voor het behalen van Milieukeur (= het gouden niveau van de Milieuthermometer), dient een instelling altijd een initieel onderzoek te ondergaan (zie paragraaf 4.2). Daarna dient jaarlijks een controle-onderzoek plaats te vinden door de certificerende instelling. Voor het behalen van het bronzen of zilveren niveau dat niet gekoppeld is aan Milieukeur dient een instelling eerst een initieel onderzoek te ondergaan (zie paragraaf 4.2). Vervolgens vindt na één en twee jaar na afgifte van het certificaat een controle-onderzoek plaats. Indien een instelling binnen 3 maanden na het behalen van het bronzen niveau van de Milieuthermometer het zilveren niveau wil behalen, kan worden volstaan met een aanvullend onderzoek. Bij het behalen van een ander niveau van de Milieuthermometer wordt het eerder afgegeven certificaat ingetrokken.

Bij jaarlijkse en tussentijdse controle is er sprake van een onvoldoende resultaat, als het onderzoeksresultaat in negatieve zin afwijkt van de eis. De eisen zijn onderverdeeld in drie niveaus, **minor**, **major** en **critical major**. Indien bij jaarlijkse en tussentijdse controle een **minor** tekortkoming is geconstateerd wordt een periode van maximaal 6 maanden overeengekomen voor het alsnog aanpassen van de situatie. Indien de certificaathouder na de overeengekomen periode niet aan de verplichtingen heeft voldaan, wordt het certificaat ingetrokken. Indien een **major** tekortkoming is geconstateerd wordt een periode van 1 maand overeengekomen voor het alsnog aanpassen van de situatie. Een **critical major** leidt tot directe intrekking van het certificaat en tot 1 jaar uitsluiting. In dit certificatieschema geldt een, bij jaarlijkse en tussentijdse controle, geconstateerde afwijking voor wat betreft de verplichte milieu-eisen als major. Een afwijking wat betreft de optionele milieu-eisen resulteert in het niet (meer) meetellen van deze eis voor het behalen van het bronzen, zilveren of gouden niveau van de Milieuthermometer. Dit kan er toe leiden dat een certificaat op een lager niveau wordt behaald of moet worden ingetrokken, tenzij binnen een periode van 3 maanden de situatie zodanig wordt aangepast dat weer aan de desbetreffende optionele milieu-eis wordt voldaan. Een afwijking voor wat betreft de eisen aan de communicatie geldt als minor. In dit certificatieschema zijn geen afwijkingen die als critical major gelden. De termijn voor het oplossen van de geconstateerde tekortkoming gaat in op de datum dat deze door de onderzoeker wordt vastgesteld.

De benodigde score voor de bronzen, zilveren en gouden niveaus zijn voor de centrale hoofdlocatie en voor locaties met vanaf 30 bewoners/bedden uitgewerkt in paragraaf 4.3.1. De niveaus voor locaties met minder dan 30 bewoners, die behoren bij een al met de Milieuthermometer gecertificeerde centrale hoofdlocatie, staan in paragraaf 4.3.2.

4.3.1 Centrale hoofdlocatie en locaties met vanaf 30 bewoners/bedden

De niveaus zijn voor de centrale hoofdlocatie en voor locaties met vanaf 30 bewoners/bedden als volgt vastgesteld:

- **Voor brons: voldoen aan alle verplichte criteria + 15 extra's naar keuze,**
- **Voor zilver: voldoen aan alle verplichte criteria inclusief duurzaam inkopen en milieujaarverslag + 20 extra's naar keuze**
- **Voor goud: voldoen aan alle verplichte criteria inclusief duurzaam inkopen, duurzaam bouwen(beleid), milieujaarverslag + 25 extra's naar keuze**
- **Ziekenhuizen hebben als extra eis te voldoen aan 3 extra's boven het hierboven gestelde, omdat voor ziekenhuizen meer extra's opgesteld zijn.**
- **Instellingen met een groenterrein ≥ 10 ha hebben als extra eis te voldoen aan 3 extra's boven het hierboven gestelde, omdat voor dit terreinbeheer meer extra's opgesteld zijn.**

De criteria zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Onderwerp	Aantal items B – Z - G	Aantal extra brons Zkh-overig	Aantal verplicht brons Zkh-overig	Aantal Extra zilver Zkh-overig	Aantal verplicht zilver Zkh-overig	Aantal extra goud Zkh-overig	Aantal verplicht goud Zkh-overig
<i>Milieu- en energie management</i>	10-11-11	1-3	9-7	0-2	10-8	0-2	11-9
<i>energie</i>	19-20-21	7-6	13	6-5	14	6-5	15
<i>water</i>	4	2	2	2	2	2	2
<i>afvalwater</i>	6	3-2	3-2	3-2	3-2	3-2	3-2
<i>bodem</i>	4	0	4	0	4	0	4
<i>lucht</i>	5	1	4	1	4	1	4
<i>afval</i>	9	7	2	7	2	7	2
<i>hinder</i>	1	0	1-0	0	1-0	0	1-0
<i>gevaarlijke stoffen</i>	6	2	4	2	4	1	5
<i>Catering en voeding</i>	9	8	1	8	1	8	2
<i>reiniging</i>	4	1	3	1	3	1	3
<i>Schoon en zuinig vervoer</i>	10	7	3	7	3	7	3
<i>Inkoopbeleid en implementatie</i>	3	3	0	1	2	0	3
<i>verbouw/nieuwbouw</i>	3	3	0	3	0	3	0
<i>groenbeheer</i>	13	11	2	11	2	10	3
<i>papier</i>	4	3	1	3	1	3	1
<i>textiel</i>	7	3	4	3	4	3	4
Totaal	117-119-120	62-62	56-52	58-58	60-56	55-55	66-62

4.3.2 Locaties met minder dan 30 bewoners met een gecertificeerde centrale hoofdlocatie

De niveaus zijn voor locaties met minder dan 30 bewoners, met een met de Milieuthermometer gecertificeerde centrale hoofdlocatie, als volgt vastgesteld:

- **Voor brons: voldoen aan alle verplichte criteria + 5 extra's naar keuze,**
- **Voor zilver: voldoen aan alle verplichte criteria inclusief duurzaam inkopen en milieujaarverslag + 8 extra's naar keuze**
- **Voor goud: voldoen aan alle verplichte criteria inclusief duurzaam inkopen, duurzaam bouwen (beleid), milieujaarverslag + 11 extra's naar keuze**

Het niveau kan niet hoger worden dan het niveau van de centrale hoofdlocatie, gecontroleerd op het totale pakket van relevante eisen in hoofdstuk 2.

De criteria zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Onderwerp	Aantal items	Aantal extra brons	Aantal verplicht brons	Aantal Extra zilver	Aantal verplicht zilver	Aantal extra goud	Aantal verplicht goud
<i>Milieu- en energie management</i>	2	0	2	0	2	0	2
<i>Energie</i>	16-17	5	11	4	13	4	13
<i>Water</i>	2	0	2	0	2	0	2
<i>Afvalwater</i>	1	0	1	0	1	0	1
<i>Bodem</i>	0						
<i>Lucht</i>	0						
<i>Afval</i>	4	3	1	3	1	3	1
<i>Hinder</i>	0						
<i>Gevaarlijke stoffen</i>	2	0	2	0	2	0	2
<i>Catering en voeding</i>	1	0	1	0	1	0	1
<i>Reiniging</i>	4	1	3	1	3	1	3
<i>Schoon en zuinig vervoer</i>	3	1	2	1	2	1	2
<i>Inkoopbeleid en implementatie</i>	0						
<i>Verbouw/nieuwbouw</i>	3	3	0	3	0	3	0
<i>Groenbeheer</i>	3	3	0	3	0	3	0
<i>Papier</i>	1	1	0	1	0	1	0
<i>Textiel</i>	3	1	2	1	2	1	2
Totaal	45-46	18	27	17	29	17	29

4.4 Vakbekwaamheid certificatiepersoneel

De inspecties dienen te worden uitgevoerd conform de eisen zoals vastgelegd in de norm ISO 17065, inclusief de relevante verwijzingen, en het certificatieschema. Het certificatiepersoneel voldoet daartoe aan de volgende eisen.

Voor de onderzoeker/warenonderzoeker geldt minimaal:

De onderzoeker/warenonderzoeker moet aan de volgende eisen voldoen.

Opleiding: Hbo-niveau in een technische richting. Kennis op het gebied van milieuonderzoek ten aanzien van eenheden waarin milieu-effecten worden uitgedrukt. De kennis moet worden gestaafd door opleidingscertificaten dan wel door aangetoonde ervaring op het gebied van milieuonderzoek.

Ervaring: Ten minste twee jaar aantoonbare ervaring:

- als warenonderzoeker, bijvoorbeeld in kwaliteitscontrole, laboratorium, productcertificatie, inspectieorganisaties enz.
- met monsternamen/-beheer, selectie van testlaboratoria en beoordeling van laboratorium-testrapporten.

De beslisser is niet betrokken bij de directe uitvoering van het certificatieonderzoek van de desbetreffende organisatie. De beslisser moet minimaal aan de volgende eisen voldoen:

Opleiding: Afgeronde opleiding op minimaal HBO-niveau in een technische richting of middels ervaring aantoonbaar op dit niveau functioneren. Kennis op het gebied van eenheden waarin milieu-effecten worden uitgedrukt. De kennis moet worden gestaafd door opleidingscertificaten dan wel door aangetoonde ervaring.

Ervaring: Minimaal twee jaar ervaring met certificatiwerkzaamheden.

De beslisser keurt de rapportage van het certificatieonderzoek en ondertekent deze. Door het goedkeuren en ondertekenen hiervan geeft hij/zij aan minimaal op hoofdlijnen kennis te hebben van de inhoud van het desbetreffende Milieukeurcertificatieschema.

De certificatie-instelling dient de gewenste vakbekwaamheidseisen te kunnen aantonen. De certificatie-instelling kwalificeert het certificatiepersoneel initieel op basis van de relevante eisen van ISO 17065, inclusief relevante verwijzingen, en de kwalificaties worden bij voortdurende gevolgd door de certificatie-instelling. De procedures daarvoor zijn bij de certificatie-instelling gespecificeerd. Bij onduidelijkheden kan via SMK het College van Deskundigen worden geraadpleegd.

4.5 Het Milieukeurcertificaat

Het Milieukeurcertificaat wordt verstrekt door de CI en dient minimaal de volgende inhoud te bevatten:

_____	verklaart op basis van inspectie dat de zorgaccommodatie van _____
<i>(naam certificatie-instelling)</i>	<i>(naam en locatie-adres zorgaccommodatie)</i>
	van _____
	<i>(naam en adres certificaathouder)</i>
<p>voldoet aan de eisen van het gouden niveau van het certificatieschema Milieuthermometer zorgsector, dat gekoppeld is aan Milieukeur en werd vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen Milieukeur non-food van SMK.</p>	
Van toepassing is het certificatieschema:	
Code en volgnummer certificatieschema	: MK.72/ MTZ-s. 4
Certificaatgegevens:	
Registratienummer	: <i>(afkorting certificatie-instelling + uniek nummer, max. 10 posities)</i>
Afgiftedatum certificaat	:
Geldigheid certificaat	: <i>(onbepaald, tenzij de certificatie-instelling het certificaat intrekt)*</i>
Ondertekening:	
Plaats	:
Handtekening	:
Ondertekend door	:
Actuele informatie over gecertificeerde producten en certificatieschema's staat gepubliceerd op www.milieukeur.nl	

*De certificatie-instelling is gerechtigd een geldigheidstermijn op te nemen.

4.6 Informatie-uitwisseling met SMK

Minimaal jaarlijks vindt een overleg plaats tussen het College van Deskundigen van SMK en de certificatie-instellingen, waarbij de werking van het certificatieschema aan de orde wordt gesteld. De namen en adressen van de certificaathouders zullen door SMK worden gebruikt voor toezending van SMK Nieuws, toezending van eventuele wijzigingen in het certificatieschema en publicatie van certificaathouders en deelnemers op de website van SMK. SMK zal alle certificaathouders van het certificatieschema en de certificatie-instellingen met een licentie voor het certificatieschema op de hoogte brengen van wijzigingen in het certificatieschema. Certificaathouders ontvangen wijzigingen in geldigheidstermijn of publicaties van herzieningen. Hiernaast worden alle wijzigingen en tussentijdse besluiten op de website van SMK (www.smk.nl) gepubliceerd.

De certificatie-instelling dient nieuwe certificaathouders binnen een maand na certificatie te melden bij SMK. Indien een certificatie-instelling verzuimt nieuwe certificaathouders aan SMK door te geven, kan SMK in het uiterste geval de licentie van de certificatie-instelling intrekken.

Indien een certificaathouder wordt afgemeld dient de certificatie-instelling dit binnen een maand door te geven aan SMK. Indien daarbij een sanctie is opgelegd zich gedurende een bepaalde periode niet meer te mogen aanmelden dan dient dit bij deze melding te worden aangegeven. De certificatie-instelling levert informatie over de certificaathouders en hun prestaties aan SMK ten behoeve van evaluaties. De exacte gegevens wat betreft prestaties kunnen per certificatieschema verschillen en zijn opgenomen in een aparte bijlage bij de licentie. De certificatie-instelling heeft een klachtenprocedure en informeert het publiek hierover op haar website. Klachten worden behandeld door een entiteit (groep of persoon) die niet betrokken is (geweest) bij de certificatie activiteiten waar de klacht betrekking op heeft. Indien er onenigheid is tussen de klagende partij en de certificatie-instelling over de interpretatie van het certificatieschema wordt SMK hierover geïnformeerd. SMK legt het interpretatiegeschil dan voor aan het College van Deskundigen non-food van SMK.

4.7 Calamiteiten

In het geval van calamiteiten en overmachtssituaties kan het College van Deskundigen non-food tijdelijk een ontheffing, met eventueel aanvullende voorwaarden, verstrekken om tijdelijk niet te voldoen aan één of meerdere verplichte criteria. De calamiteit en/of overmachtssituatie, inclusief de bijbehorende termijn voor de ontheffing, wordt ter besluitvorming voorgelegd aan het College van Deskundigen non-food van SMK.

4.8 Overgangstermijn

Een overgangstermijn kan worden ingesteld om bestaande certificaathouders de gelegenheid te geven de nieuwe eisen na herziening van het certificatieschema te implementeren. Binnen een overgangstermijn hebben certificaathouders de keus bij de audits uit te gaan van ofwel het voorgaande certificatieschema ofwel het vigerende certificatieschema. Nieuwe certificaathouders moeten altijd voldoen aan het geldende certificatieschema. Bij de eerstvolgende audit na beëindiging van de overgangstermijn moet worden voldaan aan de criteria uit het vigerende certificatieschema. Voor dit geactualiseerde certificatieschema geldt een overgangstermijn van 12 maanden voor brons, zilver en goud, gekoppeld aan Milieukeur.